

Vzhledem k nedostatku ucelených studijních materiálů pro předmět

„Dějiny populární hudby a jazzu“

vytvořil jsem pro své posluchače poznámky z mých přednášek.

Uvedený materiál je určen výhradně ke studiu pro posluchače

Konzervatoře a Vyšší odborné školy Jaroslava Ježka.

Bibliografie:

Vydavatel:

Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby (část věcná) autoři Matzner, Poledňák, Wasserberger a kolektiv	Supraphon 1980
Dějiny české populární hudby a zpěvu díl 1 autor Dr.Josef Kotek	Academia 1994
Dějiny české populární hudba a zpěvu díl 2 autor Dr.Josef Kotek	Academia 1998
Stručný nástin dějin jazzové a moderní taneční hudby autor ????	KJJ bez data
Panoráma populární hudby 1918/1978 autor Dr.Lubomír Dorůžka	Mladá fronta 1981
Rockové styly a směry autor Josef Vlček	Ústav pro kulturně výchovnou činnost 1988
Jazzový slovník autor Igor Wasserberger a kolektiv	Štátne hudobné vydavateľstvo Bratislava 1965
Sondy do popu a rocku autoři Ivan Poledňák a Ivan Cafourek	Nakladatelství H+H 1992
Saužení lásky Průvodní text Dr.Jiřího Tichoty ke stejnojmennému albu	Supraphon 1981
Černošské spirituály Průvodní text Jiřího Cikharta ke stejnojmennému albu	Supraphon 1963
Antologie jazzu.(Od Kinga Olivera k Ornettu Colemanovi) průvodní text Dr.Lubomíra Dorůžky k české distribuci alba CBS Records	CBS Records/Supraphon 1977
Sjezd swingařů průvodní text Dr.Josefa Kotka ke stejnojmennému albu	Supraphon 1968

Ladislav Tůma
Březen 2007

TRADICE ČESKÉ LIDOVÉ HUDEBNOSTI .

Kramářské písně patřily k profesionálním zdrojům populární hudby. V době, kdy nebyly spoje a české noviny nebyly vůbec, anebo málo šířeny, představovaly žádaný přísun nových informací. Provozování kramářské písně bylo později nazváno „Divadlem jednoho herce“. Tím byl písničkář a prodáváč písniček, který chodil po jarmarcích, posvíceních a církevních a lidových shromážděních. Zpíval píseň, ukazoval nakreslené výjevy děje a pokud dojal, rozesmál či jinak zaujal diváky, pak po produkci prodával vytištěný text písně. (Velký význam! Téměř jediný česky psaný projev, který se dostal mezi lid). Melodii si každý musel zapamatovat, proto byla na obecnou notu. (Národní píseň apod.) Dochovalo se asi 30.000 výtisků kramářských písní. Z nich 75% propagovalo církevní tematiku. Zbývající produkce na různá témata. Milostné příběhy, černá kronika, politické události, později i tvorba obrozeneckých básníků. Od 60.let 19.stol.se rozvíjel pravidelný český tisk, rostla vzdělanost a zájem o kramářské písně upadal. František Hais (1818-1899) autor a provozovatel kramářských písní zanechal velkou sbírku.

Lidový hudební folklór

První desetiletí 19.stol. proběhla ve znamení horlivého sběru národních písní.

1822-1827 Slovanské národní písně (František Ladislav Čelakovský) 1.díl bez not, 2.díl čtvrtina = 18 písní i noty
1825 České národní písně (nazývané Rittersberkova sbírka) i s nápěvy
1835 Moravské národní písně (František Sušil) jen texty
1842 Písně národní v Čechách (Karel Jaromír Erben) – 1.svazek. (Další svazky 1843, 1845)
1853-1860 Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými (František Sušil) 2361 textů, 2091 nápěvů.
1862-64 Prostonárodní české písně a říkadla (K.J.Erben) 2.583 textů + 811 nápěvů.

Společenské vlastenecké písně Mezi první skladatele, kteří psali umělé písně na české texty patří: Václav Jan Tomášek, Jakub Jan Ryba (vůbec první sbírka českých umělých písní 1800, pokračování 1808) a zejména František Max Kníže (r.1820 několik sešitů s kytarovým doprovodem na texty Václava Hanky). Začaly vznikat nové umělé písně v české řeči. Zaslouhou Josefa Krasoslava Chmelenského (libreto Dráteníka) a Františka Škroupa vznikl první stálý měsíčně vydávaný sborník českých písňových novinek „Věvec ze zpěvů vlastenských, užitý a obětovaný dívkám vlastenským. Jeho 6 ročníků 1835-39+1843-44 přineslo 166 českých písní většinou s klavírním doprovodem. 30.léta přinesla písně s dalekosáhlým významem: 1834 Kde domov můj z Tylovy a Škroupovy Fidlovačky. Téhož roku na polskou melodii napsal Samuel Tomášik text „Hej Slováci, ešte naša slovenská reč žije“. Po malé úpravě „Hej Slované“ se píseň stala hymnou po celém „slovanstvu“.

Rozvoj spolkového života v 60.letech 19.stol. 1860 vydal císař Fr.Josef I „Říjnový diplom“=první krok k parlamentarismu. Nastalo politické uvolnění a v Čechách se začal rozvíjet spolkový život.

1861 vznikl pěvecký spolek HLAHOL (činný dodnes, vedl také Bedřich Smetana)

862 tělocvičná jednota SOKOL (činná dodnes)

1862 uveden soubor českých lidových tanců „Česká beseda“. Na podnět Jana Nerudy z nově vycházející sbírky K.J.Erbena. Hudební složku přichystal Ferdinand Heller, choreografie Karel Link, mezi prvními čtyřmi tanečními páry i Bedřich Smetana se svou manželkou Betynou.

1863 vzniká Umělecká beseda. Odbor hudební, literární, výtvarný. Zanikl 1972, dnes opět!

1868 položen zákl.kámen Národního div. Provizorně otevřeno 1881, vyhořelo. Znovu od 1883.

1892 po vzoru České besedy sestavil Richard Kaska Moravskou besedu

1913 Eduard Bartoníček : Slezská beseda

Dechová hudba, sokolské písně

Dechová hudba v 19.stol.nazývaná „turecká muzika“ podle bicích nástrojů, které v 18.stol.vznikající rakouské vojenské kapely přejímaly od tehdejšího východního souseda-turecké říše. Původně hrály celotónovou řadu jen dřevěné nástroje, žestě pouze alikvóty. Od 30.let 19.stol vynález strojiva a žest'ové nástroje převzaly vedoucí úlohu v dechovce. 1850 (uvádí se i 1844) založena v Praze „Jednota ku zvelebení hudby vojenské“. Vychovávala muzikanty pro vojenské dechové hudby. Hráči vojenských dechovek ovládali i nástroje smyčcové a hrávali na promenádních koncertech a k zábavám civilních organizací a spolků.

Vojenský dirigent Júlíus Fučík (1872-1916).

1871 vznikla sokolská dechová hudba v Kolíně, kterou založil a vedl František Kmoch.(1848-1912)

Autor cca 230 skladeb pochodových, tanečních i hudeb ke cvičení sokolů. Kmochovy pochody vycházely, nebo citovaly národní písně a vrcholily hudebníky zpívaným refrénem, ke kterému se přidávalo i obecnstvo a produkce tak dostávaly vlastenecky manifestační náboj.

HUDEBNĚ ZÁBAVNÉ DIVADLO 19.A ZAČÁTKU 20.STOLETÍ

Divadelní písně a kuplety. Opereta, šantány, kabaret, revue.

Konec 70.let 18.stol. „Zamilovaný ponocný, aneb Česká Ančička“ autor František Vincenc Tuček (1755-1820). První zpěvohra v české řeči uváděná profesionálním divadlem koncem 70.let 18.stol. v Divadle v Kotcích.
1805 Martínek, bradýř ve vsi (autor Jan Peldryán, text Ignác Schiesler) dochoval se úplný hudební materiál
1826 Dráteník (František Škroup, libreto Josef Krasoslav Chmelenský (ještě singspiel, nebo už opera???)
1834 Fidlovačka (František Škroup 1801-1862 libreto Josef Kajetán Tyl 1808-1858)
1847 Strakonický dudák (hudba Josef Nesvadba-Jos.K.Tyl) Kuplet „Peníze jsou pány světa“

OPERETA

1858 Orfeus v podsvětí premiéra v Paříži (Jacques Offenbach(1819-1880)
1859 na Silvestra Orfeus uveden německy ve Stavovském divadle
1863 Orfeus uveden česky.
1866 Prodaná nevěsta premiéra jako opereta!!!
1870 Prodaná nevěsta přepracovaná na komickou operu
1877 Premiéra operety Karla Bendla Indická princezna brzo zapadla.
1904 Pražské švadlenky lidová opereta skladatele a libretisty Otto Fastera. 3.000 repríz
Ústřední píseň Na Belvederu, tam v podvečeru známá dodnes.
1908 Baj-jak-laj opereta Emiliána Starého(1876-1934) na téma 2.pražské jubilejní výstavy
1913 Polská krev opereta Oskara Nedbala (1874-1930)libreto Leo Stein č.t.Zdenko Knittl
1916 VINOBRANÍ premiéra operety Oskara Nedbala-libreto Leo Stein+Julius Wilhelm č.t..Hašler
1917 Krásná Saskia O.Nedbal libreto Artur Maria Willner+Heinz Reichert. Č.t.Mir.Homolka
1918 Rudolf Piskáček opereta SLOVÁCKÁ PRINCEZKA
1924 Rudolf Piskáček opereta TULÁK
1924 Rudolf Friml uvedl v USA operetu ROSE MARY

CHANTAN

1860 a dále. Hudební a zpěvní zábava drobných vrstev se soustřeďuje do podniků pohostinství-hospod. I v Rakousku a Německu. Vznik hereckých a pěveckých družin. „Bída vyhnala herce z divadel.“
1863 písemně doložena První česká herecko-pěvecká společnost bří Wolfů.
70.léta tyto družiny začaly vytvářet vlastní stálé zpěvní síně.
V Anglii music-hally s varietním programem. Ve Francii café-concert, v německy mluvících zemích tingl-tangly a šantány.
1892 otevřen CHANTAN v restauraci U zlatého soudku. Stálý soubor herců, zpěváků, muzikantů.
Pevné vstupné. Otevřel František Leopold Šmíd (1848-1915) spisovatel a inscenátor jednoaktovek z pražského prostředí
Následovníci Josef Šváb-Malostranský(1860-1932) textař, autor kupletů, scének, vydavatel.
Josef Heřman-Zeffi (autor hudby, textů, zpíval, maloval kulisy)
Na počátku 20.stol. v Praze 28 hudebních síní s 93 profesionálními zpěváky.

KABARET

1908 poprvé u nás Kabaret. Na 2.světové jubilejní výstavě hostovaly 2 německé kabarety.

1909 V Praze začalo působit amatérské sdružení kabaret Červená sedma.
1910 otevřen Kabaret Lucerna (v prostorách Lucerna music baru) Zprvu česko-německy.

1911 Kabaret Lucerna výhradně česky pod vedením Karla Hašlera.
1914 Červená sedma od května plně profesionální v kabaretu Rokoko
1918 říjen Červená sedma získává vlastní sál v hotelu Centrál v Hybernské ul.(Později zde Komorní divadlo)
1922 Červená sedma se pro finanční obtíže rozpadla
1923 Končí kabaret Karla Hašlera

REVUE

1923 Vstup revue na česká pódia Divadlo Aréna na Smíchově uvádí revue EVROPA O NÁS VÍ
Divadlo Varietě v Karlíně společně s Karlem Hašlerem uvádí revue ŽENY POZOR NA MUŽE
(300 účinkujících, z toho 100 tanečnic)
Aréna na Smíchově kontruje novou revue MARS O NÁS VÍ
1924 Hašler nově uvádí revue KDYBYCH BYL PREZIDENTEM
Pak následuje množství revuálních představení, které uváděla řada pražských divadel.
1927 19.IV. VEST POCKET REVUE(Voskovec+Werich) Osvobozené divadlo.

KOŘENY JAZZU : SPIRITUÁL, RAG-TIME

SPIRITUÁL

1502 Voo-doo africké náboženské rituály, které byly přivezeny s černými otroky na ostrov San Domingo v roce 1502 s prvními otroky. Odtud se šířily dál na Kubu, Portoriko, Jamajku a pak i do střední Ameriky.

Ring-shouts náboženské jásání přišlo v roce 1619 do Virginie a pak do dalších států s převahou černého obyvatelstva. Původní africké prvky s převahou rytmu nad melodií.

Shoutin' congregation primitivní zpěvy náboženských shromáždění, vznikající odezvou na slova kazatelova při prvním seznamování černých otroků s křesťanskou naukou.

Camp-meetings improvizované zpěvy z počátku XIX století byly zpívány při společných náboženských shromážděních bělochů a černochů, které se konaly pod širým nebem, či pod stany. Tyto písně byly již ovlivňovány různými sektami bílých náboženských revivalistů.

Spirituály mnohokrát opakované a ustálené melodie náboženských shromáždění.

Posvátné chvalozpěvy bílých osadníků byly přejímány do černošských improvizovaných zpěvů. Písně tohoto druhu jsou již prvním čistým výtvozem afro-americkým.

Jubilees jsou písně přebírané z církevních zpěvníků, anebo uměle vytvořený jednohlas, ke kterému se improvizací přidávala harmonie. Po roce 1871 prováděné převážně hudebně školenými zpěváky.

Gospel songy černošské duchovní písně bývají označovány za novodobé spirituály.

Výklad pojmu g.s. se často liší. Tématicky čerpají vesměs z Nového zákona, jiní omezují význam na sólistické projevy na rozdíl od kolektivních spirituálů. Dělicím znakem mezi spirituálem a g.s. zůstává především novější datum vzniku. (Gospel=evangelium=jedno ze starokřesťanských vylicení života a skutků Kristových).

RAG-TIME

je 1.černošskou ryze instrumentální hudbou. Ragtime je jediným druhem černošské hudební tvorby která vznikla pod přímým vlivem dobové populární hudby evropské. Většina literatury uvádí, že vznikl koncem 80. let 19.stol. První vydané tiskem 1897 „At a Georgia Camp Meeting“ (Kerry Mills) + „Mississippi River Rag“ (Krell). 1899 vyšly tiskem první ragtimey Scotta Joplina: „Original Rag“ a „Maple Leaf Rag“. Joplin je také autorem opery Treemonisha. Renezance Scotta Joplina v 70. letech 20.stol.díky filmu Podraz (The Sting 1973), kde je využita jeho hudba. Později Ragtimey přebíraly do svého repertoáru i dechové orchestry a evropské kavárenské (salonní) orchestry.

Ragtime inspiroval autory hudby artificiální:

Igor Stravinskij – Ragtime pro 11 nástrojů, Paul Hindemith – „Klavírní suity 1922“ 5.část byla označena „ragtime“. Darius Milhaud - Orchestrální 3 Rag-caprices.

Ragtime byl komponovanou (zápisovou) hudbou bez podílu improvizace složky. Proto jej nelze považovat za jazz.

Formálně navazoval na tradice evropské hudby. Většina skladeb je v 3 dílné formě, (i 4) a,a,b,b,c,c,(d,d.).Jednotlivé díly často modulují do příbuzných tónin. Mezihrý (mezi 2.a 3.dílem) často využívají chromatické postupy.

Levá ruka hraje na těžkou dobu bas, (převážně v oktávách), na lehkou akordickou příznávku (z dechové hudby). Pravá ruka rozdrobenou synkopovanou melodií. (Ragged Time = rozervaný rytmus).Na konci frází jsou často využívány oktávy ve vysoké poloze. V levé ruce bývá v závěru využíván „španělský bas“ (= čtvrtka s tečkou, osmina,čtvrtka, čtvrtka= habanera)

Další autoři ragtimů : James Scott, Tom Turpin, Joseph Lamb a d.

Kořeny jazzu – Blues. Základní rozdíly mezi artificiální a nonartificiální hudbou.

Blues

Původně sólový vokální projev černošského folklóru, který se v procesu svého vývoje ustálil v pevnou hudební formu, která zásadním způsobem ovlivnila jak instrumentální jazz, tak současné formy hudební (rhythm and blues, rock'n'roll, soul).

Hudební charakteristika = dvanácti taktové schéma se standardní harmonií.

T, T, T, T7

S, S, T, T,

D, D, T, T

Sestupná !!!melodie na první dva takty, další dva takty dohrávka na nástroj (z africké tradice zvolání+odpověď)

Blue notes = charakteristické, v evropském smyslu nepřesně intonované intervaly.

Zejména na 3.+ 7. stupni (oscilují v přibližně čtvrttónových relacích mezi velkou a malou tercií a septimou).

Vznikly zřejmě střetnutím afrického pentatonického systému s dur-mollovým systémem hudby evropské.

Texty: témata: rasová nerovnost, špatné sociální a hygienické podmínky v černošských, ghetech, povodně, uragány.

Motiv: hřbitov, slunce, vězení, řeka, železnice. Konkrétnost místopisná (St. Louis Blues, Beal Street Blues atd) Láska=bolest, kterou přináší. Blues=pocitový svět černocho-splín.

V prvním čtyřtaktu nastolení problému, druhé čtyřtaktí s malou změnou zopakování, třetí čtyřtaktí= pointa.

Historie: Vznik ve venkovském prostředí amerického jihu po skončení války severu proti jihu (1865).

Country Blues. Vzniklo z původních plantážních popěveků a work songů. Převaha afrických tradic=důsledek přísné separace. Nepravidelné fráze, formální neurčitost, harmonická statičnost. Představitelé tohoto stylu : John Hurt (1893-1966), Robert Johnson (cca 1912-1938), Bukka White.

Texaský styl = vyšší, jasnější hlasy, melodie ohebnější, doprovod pečlivě propracován. Byl ovlivněn bělošským folklórem. Typickými představiteli: Texas Alexander (cca1896-1952) jen zpíval, nehrál na žádný nástroj, Blind Lemon Jefferson (1897-1930), Huddie Ledbetter (Leadbelly)(cca 1885-1949).

City Blues zde i éra klasického blues (od 1920, kdy Mammie Smith natočila Crazy Blues na váleček).

Představitelé: Ma Raineyová, Bessie Smith, Big Bill Broonzy, Memphis Slim.

Do City Blues patří :

Boogie-woogie (b.w.) (Nazýváno také Fast Texas styl)= klavírní styl vzniklý ze hry kytarových skupin. Osminový doprovod. Vznik cca 1920. Rozmach v letech 1925-30, ale jen mezi černochoy. Klavíristé Albert Ammons (1907-1949), Pete Johnson (1904-1967). Na přelomu 30./40.let začaly hrát b.w. bělošské orchestry (Benny Goodman, Woody Herman, Glenn Miller) vznikl tanec boogie-woogie.

Koncem 30. let se elektrifikovala kytara a začalo vznikat :

Rhythm and Blues. Termín byl poprvé použit v polovině 40.let, kdy nahradil termín „rasová hudba“.

Kolem roku 1954 začali blues hrát bělošští muzikanti z okruhu country and western a vznikl

Rock'n roll.

Nonartificiální hudba

Se začala utvářet na počátku 19.stol. Do té doby okruh autorů i interpretů artificiální i nonartificiální hudby byl jednotný.

Charakteristické znaky nonartificiální hudby:

1/Typově standardizovaný základ tvorby=príznačný rytmus, forma, aranžmá = většinou jde o skladby kratšího rozsahu (3-4 minuty), jednodušší struktury, stabilizovaných a přehledných forem.

2/ Zeslabený význam jedinečnosti díla a naopak zvýraznění podílu interpretace.

3/ Spontaneita vnímání a spotřeby (podupávání, tleskání při poslechu) i živelnost při tanci.

4/ Silné a bezprostřední zastoupení psychických a sociálních funkcí. Primární funkcí p.h.=poskytovat rekreaci a relaxaci. Funkčně slouží jako zvuková opora k pochodu, tanci, tělocvičnému cvičení).

5/ Sociálně sjednucuje mysl (=swingová, či beatová generace, příznivci folku a trampské písně =Porta, heavy metalových koncertů apod.)

6/ Skladby bezprostřední sdělnosti velice přístupné širokým vrstvám posluchačů.

7/ Zbožní charakter hudby a její podřizování zákonům trhu. T.j. poptávky a nabídky. = Nikoliv jedinečnost díla, ale tvorba podobná uměleckým řemeslům.

8/ Pro populární hudbu je příznačná rychlá asimilace podnětů z ostatních hudebních rodů.

Jazz-rock, Country-beat atd.

Vznik jazzu – Hudba New Orleansu.

Zdroje jazzu :

Černošská větev: afroamerický folklor = pracovní písně, spirituály, blues, taneční projevy černošského původu (cake walk, juba), společenské tance.

Bělošská větev: tradiční evropská hudba, repertoár promenádních dechových orchestrů, minstrelská představení. (1828 herec Thomas D.Rice, později známý jako „Daddy Jim Crow“ parodoval na scéně zpěv a chůzi černého podomka.)

New Orleans město u ústí řeky Mississippi založeno kolem r.1717. Střídavě panství Francie, Španělska a znovu Francie. Roku 1803 prodáno Spojeným státům. Docházelo zde ke střetnutí mnoha kultur.

Americké Horní město-Up Town, francouzské (bohatší) Dolní město - Down Town.

V N.O.žilo i množství míšenců (kreolů), kteří měli privilegia. Mnoho z nich studovalo hudbu na veřejných školách. Tím přebírali evropské hudební tradice.

Po skončení občanské války severu proti jihu (1861-65) velký příliv černochů. Žili ve čtvrti Congo Square a chodili za prací do bělošských částí města.

Protože jim bylo odepřeno hudební vzdělání i evropské hudební nástroje, hráli na nástroje vlastní výroby. Banjo z krabice od sýrů, basu z půlky barelu atd. Vytvářeli tzv. „Spasm Bandy“ (záchvat, křeč). Hráli před divadly, tančírny, nevěstinci. Obdobou byly „Washboard (valcha)-Bandy“ , nebo „Skiffle-Bandy“, které už kromě vyrobených nástrojů používali foukací harmoniky, kytary, banjo, housle. (Po r.1956 skifflové skupiny předznamenaly v Anglii beatové hnutí).

Movitější černoši si kupovali v bazarech hudební nástroje, zejména trubky, trombony, tuby. Neznali noty, hráli tak, jak „tušili“, že se hraje. Hráli tak, jak byli zvyklí zpívat v kostele a snažili se „donutit nástroj k mluvení“ Většinou trumpetista hrál melodii a další k němu improvizovali druhé a třetí hlasy, ozdobovali melodii ad libitum. Tvořili první černošské dechové kapely. Je doloženo, že při předvolební agitaci r.1876 účinkovalo v N.O. 11 černošských dechovek. V r.1894 vyšel zákon, který zbavoval kreoly společenských i materiálních výhod a zařadil je mezi diskriminované „barevné“ A tak začali hudebně vzdělaní kreolové vytvářet společné dechové kapely s černými, hudebně nevzdělanými hráči. Splýváním dvou rozdílných stylů vznikla nová hudba, známá dodnes jako:

„Marching jazz“, (První stadium jazzu) tj. pochodový, nebo také archaický jazz.

V N.O. bohatý spolkový život-množství příležitostí ke hraní a finančnímu přilepšení. Školní výročí, pokládání základních kamenů budov, odhalování pomníků atd.

Zábavy pod širým nebem zejména za městem u jezera v Milneburgu.

Mardi Gras = karnevaly, které probíhaly až 7 týdnů.

Pohřby = další příležitost ke hře a výdělku.

Roku 1897 založena zábavní čtvrť „Storyville“ na popud radního Sidneyho Storyho.

Zde hrával „otec jazzu“ Buddy Bolden (1868-1831). Holič, původně accordeon, pak trubka. Hrál do 1907, pak v ústavu pro choromyslné. (Žádná nahrávka). Další vedoucí trumpetisté: Freddy Keppard 1889-1933 (cca 1911 se vydal s kapelou dál do USA)

Joe „King“ Oliver (1885-1938) a s ním začínající Louis Armstrong (1900-1971).

Po vstupu USA do 1.světové války (6.IV.1917) byla zábavní čtvrť Storyville(11.-12.XI.1917) uzavřena.

Riverboats-jazz Po uzavření Storyvillu se kapely na říčních parnicích vydaly po řece Mississippi dál do vnitrozemí Spojených států. A šířily jazz.

20.léta USA = Jazzový věk

Do konce 1.světové války se hovoří o „době rag-timu“. Dvacátá léta nazval americký romanopisec Francis Scott Fitzgerald „Jazzovým věkem“. Sám se vyjádřil, že ve vztahu ke společnosti označuje tento termín nejprve sex (značné uvolnění), pak tanec a teprve potom novou, improvizovanou hudbu. Po válce hospodářská konjunktura.= Šířila se záliba v moderních tancích. (Shimmy, charleston, foxtrot) a ty potom potřebovaly nový hudební doprovod, i módu. Dámy si zkrátily sukně ke kolenům, ostříhaly vlasy na mikáda a kouřily cigarety v dlouhých špičkách

Jazz se z New Orleansu přenesl dál na sever. Soubor Original Dixieland Jazz Band (ODJB)=bělošská kapela v New Orleanském stylu nastoupila legendární angažmá v Reisenweberově klubu v New Yorku, kde měla obrovský úspěch. V lednu 1917 pořídila svoje první nahrávky, které vešly do dějin jako první snímky jazzu vůbec.

Po zrušení Storyvillu se řada kapel přesunuje na sever, zejména do Chicaga. Tady působí Oliverův Creole Jazz Band, a dále Armstrongův Hot Five a Hot Seven. ODJB, Freddie Keppard's Original Creole Band. Jelly Roll Morton–piano. Rozšiřovalo se obsazení orchestrů (3tp,1tb,3sax v alternaci s cl, +rytmika-pi,bjo,tuba,ds, u Fletchera Hendersona=arr,comp,leader).

Souběžně s rozkvětem černošské N.O. hudby vznikaly bělošské imitace, které byly označovány „dixieland“. Syntézou černošského jazzu a dixielandu vznikl tzv. chicagský styl rozvinutý tamními mladými bílými hudebníky. Ti zakládali soubory a k nejvýznačnějším patřily školní. „Austin High School Band“ a „Hull House Band“. (Prošli jimi i Benny Goodman-cl, Ben Pollack-ds,leader.) Tradiční kolektivní improvizace ustupovala homofonnímu vedení hlasů a důležitost nabývala psaná aranžmá. Vývojové těžiště se přesunulo do sólových chorusů jednotlivých hráčů.

Nejvýznačnější bělošská kapela chicagského stylu je Bix Beiderbecke and The Wolverines.

ROZVOJ GRAMOPRŮMYSLU. Kolem roku 1920 vyvinut princip elektrického záznamu zvuku.

Nesmírně důležité pro jazz, který je hudbou improvizovanou a k uchování hudebních hodnot proto potřebuje záznam zvuku. 1920 Mamie Smithová nahrála bluesovou desku „Crazy blues“.1921(?)nahrál Kid Ory se svým orchestrem první snímky neworleanského jazzu. 1925 Louis Armstrong nahrává první desky se svou skupinou Hot Five. 1929 končí éra Jazzového věku a těžiště vývoje jazzu se přesouvá do Kansas City.

Nositeli jazzové injekce se staly a o velkou popularitu se zasloužily taneční orchestry. Nejslavnější orchestr Paula Whitemana. Původně violista, pak kapelník dechovky a nakonec taneční orchestr. Ve 20.letech se stal nejvýznačnějším ansámblem moderní populární hudby dotčené vlivem jazzu. =Taneční orchestr s využitím improvizujících sólistů. Interpretoval i tzv. SYMFONICKÝ JAZZ 1924 premiéroval Rhapsody In Blue George Gershwin.

Vedle gramofonové desky přispívá k popularizaci moderní hudby zejména hudební divadlo.

Starší opereta a vaudeville jsou postupně nahrazovány novější :

REVUE. Florence Ziegfeld Jr. pořádal od roku 1907 každoročně novou show až do roku 1931.Tzv.

Ziegfeld Folies . Hudbu pro něho psali Irving Berlin, Rudolf Friml, Victor Herbert, Jerome Kern a d. Folies omračovaly bohatstvím a výpravností.

ROZHLAS 1920 v Pittsburgu „KDKA“ = 1. pravidelné rozhlasové vysílání na světě.

Ve 20.letech měli velké úspěchy „mistři písničkáři“ americké hudby :

Irving Berlin (1888-1989) Filmy: Puttin' On The Ritz(1930), Top Hat(1935), Holiday In(1942) a d.

George Gershwin (1898-1937) Rhapsody In Blue 1924, Američan v Paříži (symf.báseň)1928

„černošská“ opera Porgy a Bess(1935)

Jerome Kern (1885-1945) 1927 premiéra muzikálu Show-boat (Loď komediantů) podle románu Edny Ferberové. Označován za první muzikál, protože skončil s operetní tradicí. A využívá inspiraci afroamerické hudby. Další slavné muzikály: Music In The Air 1932, Roberta 1937,

„Very Warm Of May“ 1939

Cole Porter(1891-1964) muzikály: „Paříž“-1928, „50 milionů Francouzů“-1929, „Kiss Me Kate“-1948, „Kankán“-1953

Richard Rodgers. (1902-1979) 20.léta písně pro revue+ muzikály: „A Connecticut Yankee“ 1927

„Oklahoma“ 1943, „South Pacific“ 1949, „The Sound Of Music“ 1959

ZVUKOVÝ FILM Roku 1927 první zvukový film: „The Jazz Singer“ V titulní roli Al Jolson = běloch dle minstrelské tradice nalíčený za černocha. Dodnes populární píseň „Blue Skies“ uvedenou ve filmu napsal Irving Berlin. Další hudební filmy 20.let:

1928 The Singing Fool (opět Al Jolson) (U nás uveden pod názvem Zpívající bloud)

1929 The Broadway Melody

1930 The King Of Jazz (s orchestrem Paula Whitemana)

20.léta ČR.Nástup jazzu a nových tanců s ním spojených. Trampeká píseň.

Vznik samostatného, k Západu orientovaného státu, s sebou přinesl rušný společenský život a osvojování si všeho moderního, či jen módního. Centrem nové hudby byla západní vyslanectví a odtud se nové tance rychle dostávaly do tanečních kurzů, plesů a hlavně do nově otvíraných barů a dancingů. Hned po válce se k nám dostal foxtrot, tango a waltz. V sezóně 22-23 shimmy, v r.1926 charleston, r.1927 blackbottom, 1928 slowfox.

Výraz JAZZ se zpočátku používal pro označení soupravy bicích nástrojů, které ovládal jediný hráč.= „Jazz, nebo jazzband“. Spolu s jazzovým bubnem přišlo i banjo a na podzim 1921 i saxofon. Do té doby působící salonní kvarteta (2vl,vlc,pi) se začala modernizovat o nové nástroje-saxofony, banjo, trubku, violonfon. V novém zvuku pak mohli hudebníci obsáhnout nově vznikající větší taneční prostory. Nejznámější taneční soubor té doby pětičlenný Melody Makers 1925-29, který založil houslista a saxofonista František Cink. Vedoucí osobností se ale stal R.A.Dvorský. Pro plesy se ovšem sestavovaly větší kapely např. „Song and Dancing Orchestra“ Edvarda Koliandra hrál před r. 1925 v obsazení 3 sax, 3 žestě, suzafon, banjo, pi a bicí.

R. A.Dvorský (Rudolf Antonín) rodák z Dvora Králové (odtud pseudonym) (1899-1966) po převratu od r.1919 začal pracovat v Praze v Barvitiově nakladatelství a současně hrál a zpíval v Hašlerově kabaretu Lucerna. V letech 1919-21 kapelníkem kabaretu Červená sedma. Autor jednoho z prvních českých foxtrotů. Od 1921 působil jako pianista a zpěvák v předních pražských nočních podnikcích. 1925-29 v souboru Melody Makers a r.1929 založil vlastní pětičlenný soubor Melody Boys, se kterým interpretoval celé široké spektrum taneční hudby té doby.

V březnu 1922 se rozpadl kabaret Červená sedma, roku 1923 skončil i kabaret Karla Hašlera. Na tradici kabaretu navázala REVUE. Přinášela závan obdivovaného západu, především Paříže. Rychlé, takřka filmové střídání obrazů a nálad. Přitažlivost popularity revue zajišťoval úzký okruh autorů a špičkových komiků. Karel Hašler, Vlasta Burian, Ferenc Futurista, Jára Kohout. Uplatňovaly se zde ukázky dobových tanců: shimmy, charleston, foxtrot, ad.

1923 říjen v divadle Aréna na Smíchově premiéra revue „Evropa o nás ví“ = 40 obrazů jeden výpravnější než druhý. „Jazz, nové tance, Girls, pštroší péra, přepych +humor.

1924 květen Divadlo Varieté v Karlíně ve spolupráci s Karlem Hašlerem uvedlo revue „Ženy, pozor na muže“ = 300 účinkujících, z toho 100 tanečnic.

1924 Divadlo Aréna na Smíchově uvádí revue „Mars o nás ví“.

1925 Hašler nakrátko návrat do Rokoka uvádí zde revue „Kdybych byl prezidentem“

1926 Karlín s Hašlerem „Praha byla, je a bude“(píseň Hezká vzpomínka=Měsíc se líbal něžně s Vltavou)

1927 19.4. Vest Pocket Revue – Voskovec+Werich studentské představení jako parodie na revue. Osvobozené divadlo(=jeviště osvobozené od dosavadní divadelní konvence.) Hlavním cílem zábava přitažlivá svým moderním pojetím. Zpočátku pretextovali dobové zahraniční šlágry.

1929 Osvobozené divadlo: „Premiéra Skafandr“ Ježek na zkoušku napsal tři meziaktní hudby: Skafandr Fox, Zasu, Tři strážníci. Dodatečně byly otextovány. Ježek se stává kapelníkem OD a sestavuje orchestr.

Trampeká píseň

-vzniká hned po 1.svět.válce. Souvisí se sdružováním městské mládeže, s idealizovaným návratem k přírodě a tulácké romantice. Inspirace=americké tehdy ještě němé filmy s tematikou „Divokého Západu“ a pod filmovým plátnem pianista hrající dobovou moderní populární hudbu.

V okolí Prahy vznik nejprve stanových, pak chatových osad. Trampové zpočátku zpívali dobové šlágry, pak vznik vlastních písní. Vznikaly trampeké pěvecké soubory, které vystupovaly na plesech, i při divadelních představeních. 1927 soubor „Ztracenkáři“(vedoucí Jarka Mottl. Autor vůbec první a pak desítek trampekých písní) angažován divadlem Aréna.

1929 Ztracenkáři angažováni Osvobozeným divadlem do hry Fata Morgana. Koncem 20. let trampeké soubory často účinkovaly v rozhlase, gramodesky jezdily natáčet do Berlína. Založily tradici popularity trampeké a country hudby u nás. Viz „Porta“ = festival trampeké a country hudby od roku 1967 nepřetržitě dodnes.

30.léta USA- vznik Big Bandů, nástup a charakteristika swingu.

Hospodářská krize ve Spojených státech r.1929 ukončila období bezstarostných zábav. Zmenšil se počet prac.příležitostí pro hudebníky, ale i ráz hudby, která od nich byla požadována. Stálejší zaměstnání poskytovaly především rozhlasové stanice, gramofonové spol., broadwayská divadla a velké hotely. Ty vyžadovaly spíš zábavnou, nebo taneční hudbu jazzem jen mírně ovlivněnou. Většina černochoů, kteří nebyli schopni hrát jinou hudbu než jazz, se vrátila ke svým občanským zaměstnáním. Tak skončila éra někdejších neworleanských souborů v Chicagu a dochází ke změnám prostředí, v němž se připravovaly důležité stylové změny, vrcholící o několik let později nástupem swingu.

A/ Černošská gheta v severních velkoměstech .- Harlem (New York)

S rozvojem průmyslu probíhalo neustálé proudění černošského obyvatelstva z jižních zemědělských usedlostí do severních-průmyslových oblastí. V severních městech rychle vyrůstaly černošské kolonie, z nichž největšího významu dosáhla černošská čtvrť Harlem v New Yorku. Už ve 20.letech tu vyrůstaly velké zábavní podniky, kombinující kabaretní program s tancem obyvatelstva. Nejslavnější byl harlemský SAVOY. Velké sály vyžadovaly i větší orchestrální obsazení. Pro sobotní zábavy byly angažovány dva i více orchestrů. Sobotní zábavy trvaly často do nedělní snídaň. Spontánní, živelný způsob tance, podporovaný soutěžemi tanečních párů, se doplňoval stejně živelným tanečním doprovodem plným dynamického napětí. Typickým produktem tohoto prostředí byl orchestr bubeníka Chicka Webba. Ten objevil roku 1934 zpěvačku Ellu Fitzgerald.

Vedle lidových černošských tančíren se stal Harlem ve 20.letech i sídlem exkluzivních klubů pro bílé návštěvníky. „Hudba pralesa a džungle“ se staly atraktivními hesly přepychových kabaretních klubů. V takovém prostředí začal působit i orchestr Duke Ellingtona (1899-1974) Od r.1927 angažmá v Cotton Clubu. Ve svém aranžmá používáním do té doby neobvyklých sordinovaných trubek a trombonů a neobvyklými nástrojovými barvami vytvářel „styl džungle“. Byl nejvýznačnějším černošským skladatelem v oboru jazzové hudby.

Na rozdíl od Gershwina nikdy nekombinoval jazz s principy vážné hudby. Vždy dodržoval základní jazzové principy. T.j. udržování neměnného beatu, melodiku rostoucí z riffů a uplatňoval rozsáhlé improvizované pasáže. Po roce 1943 začal soustavně vytvářet větší skladebné útvary(suity v rozsahu až hodinovém).

B/ Americký jihozápad-Kansas City

New York nebyl jediným velkým městem, které v době krize poskytlo hudebníkům zaměstnání. Také na jihozápadě, v Texasu, v Kansasu a v Oklahomě působila na přelomu 20.a 30.let řada orchestrů. Hra zdejších orchestrů byla ve větší míře než v NY poznamenána duchem lidového blues. Typickým zastáncem tohoto stylu byl orchestr „swingující blues“, který vedl pianista Count Basie (1904-1984). V jeho orchestru došlo k reformě rytmické skupiny.(viz dále) R.1936 přesídlil orchestr C.Basieho do New Yorku.

C/ Nové obecenstvo mladých tanečníků.

Černošské obecenstvo by samo nezajistilo swingu tak širokou základnu. Záliba mladé generace bělochů v rytmicky výrazné taneční hudbě, (která ve 20.letech vedla v Chicagu ke vzniku první generace bílých jazzových hudebníků), se postupně rozšiřovala a překonávala odpor, který původně cítili běloši k černošskému jazzu.

Tato móda vedla muzikanty k potlačení některých typicky černošských rysů této hudby (tónové deformace, intonační odchylky). Zvyšovaly se nároky na hráčskou techniku ve smyslu evropské tradiční hudby. Tomu se přizpůsobili i černošští hudebníci. Swing se ustálil kolem roku 1934

Hudební charakteristika swingu

1. Swingové období ustálilo obsazení Big Bandu: 5 sax,4 trpt,4 trb, 4členná rytmika-piano, basa, bicí, kytara.
2. Základním harmonickým materiálem se staly 4-5ti zvuky. Téměř všechny akordy se zahušťovaly sextami, nónami, velkými septimami v úzké i široké harmonii.
3. Nejčastější stavební jednotkou se stal riff. Obvykle 2 taktová fráze, uplatňovaná unisono i v zahuštěné harmonii.
4. Rozšiřoval se rozsah nástrojů, zejména trubek směrem nahoru.
5. Interpretace kladla hlavní důraz na přesné frázování, souhru a ladění.
6. Reforma rytmické skupiny (především dílem Counta Basieho). Její osou se stal „krácející bas“, tj.plynulá basová linka pohybující se po rozložených akordech a průchodných tónech. V bicích odpadlo pravidelné „basování“ velkého bubnu. Pravidelný doprovod převzal převážně činel. Piano se omezilo jen na nepravidelně umístěvané akordy.

Společenský dosah swingové hudby

Swing je jediný styl jazzové hudby, který byl přijímán širokou veřejností.

Králem swingu se stal klarinetista Benny Goodman (1909-1986). Jeho relace vysílané 3x týdně poslouchaly miliony posluchačů. Další orchestry: o.Fletcher Hendersona-pi,/ o. Jimmy Lunceforda-plátkové nástroje/ , Glen Gray-as+Casa Loma orch, / Orchestra bří Dorseyů (Tommy-tb+Jimmy-as,cl)/ o.Glenna Millera-trombon. Teprve od období swingu můžeme hovořit o vzniku jazzem ovlivněné taneční písně.

30.léta USA- Rozvoj hudebních filmů, rozhlasu, širší stylově žánrových druhů populární hudby.

Už od 20.let utvářela tzv.“velká pětka“ skladatelů moderní populární hudbu (dále m.p.h) Spojených států. Tuto velkou pětku zakladatelských osobností m.p.h v USA tvořili Irving Berlin, George Gershwin, Cole Porter, Jerome Kern a Richard Rodgers. Ve 20.letech psali písně zejména pro revuální divadlo na Broadwayi, jakými byly Ziegfeld Follies, kam přispívali I. Berlin, J. Kern i náš Rudolf Friml. Dále Revue Scandals, kde významně působil George Gershwin a Greenwich Village Follies, spjatý s Cole Porterem. Koncem 20.let s vynálezem zvukového filmu se zájem publika a tím i autorů a interpretů soustředil na zvukový film.

1927 The Jazz Singer (Jazzový zpěvák) 1928 The Singing Fool (Zpívající bloud) oba s Al Jolsonem v hlavní roli, 1929 The Broadway Melody, 1930 The King Of Jazz s orch.Paula Whitemana.

Po úspěších prvních hudebních filmů následovala rychle za sebou řada dalších, kterých se točilo i několik ročně. Ve značné míře přispívala hudbou výše zmíněná pětice skladatelů. Pro hudební filmy vyrobené ve 30.letech a zejména pro hollywoodskou produkci jsou zvlášť charakteristické dva fenomény: Kult hvězd a výpravná show. Základní myšlenka broadwayské divadelní revue – Big show se stoprocentně naplnila teprve ve filmu. Filmové společnosti se předstihovaly v přehlídkách ženské krásy (girls), kostýmů, dekorace, ale i hudby, zpěvu a tance. A byla to m.p.h, ovlivněná jazzem. Film sehrál mimořádnou úlohu při pronikání nového (jazzem ovlivněného) modelu populární hudby po celém světě. Hledali se nové hvězdy, které umí hrát, zpívat a tančit. Ideální dvojice- Fred Astair a Ginger Rogersová.

Kromě hraných filmů neméně významné i kreslené filmy. Obrovský úspěch kresleného filmu „Sněhurka a 7 trpaslíků“-1937 s hudbou Franka Churchilla. 6 písní z filmu bylo na hitparádě.

Hollywoodské filmy 30.let vytvářejí i typ „zpívajícího kovboje“.

Kromě filmu popularizuje m.p.h. zejména rozhlas. (V USA pravidelné vysílání od roku 1920)

1./ častými celovečerními přenosy z kaváren a tanečních podniků

2./ pořady jednotlivých orchestrů ze studia

3./ programy z gramofonových desek.

Roku 1935 zahájil rozhlas pravidelný pořad Hit Parade. Žebříček sestavován podle prodeje not, desek, provozování v hracích automatech.

R.1937 se v časopise Variety poprvé objevuje termín disc-jockey.

Populární hudba čerpá inspiraci i v zahraničních proveniencích, zejména latinsko-amerických. R.1934 módní rytmus - Carioca (ve filmu Letíme do Ria), dále rumba Siboney, Prodavač ořechů a d.

R.1937 světová popularita písně havajské provenience Sweet-Leilani (zp. Bing Crosby).

Špičkovým šlágre 30.let píseň Bei mir bist du schön v podání tria Andrew Sisters. R.1937 získala zlatou desku. (r.1932 byla píseň napsána pro židovské divadlo).

R.1938 slavila na americkém trhu úspěchy polka „Škoda lásky“ Jaromíra Vejvody v nahrávce orchestru harmonikáře Willa Glahé-ho.Pod názvem Beer Barrell Polka

Objevovaly se nahrávky populárních písní, nebo poloklasických skladeb v úpravách pro velký orchestr symfonického typu. Jedním z prvních špičkových dirigentů tohoto druhu byl André Kostelanetz (nar.*1901 v Petrohradě+1980 na Haiti).Celkem se prodalo 70 mil.jeho desek.

Paleta populární hudby 30.let v USA byla velice pestrá. Ovšem rozhodující model vytváří ve 30.letech vlna swingu. Byla to hudba velice přístupná a proto hranice mezi „swingovým“ jazzem a populární hudbou jsou značně setřeny.

Jaroslav Ježek a Osvobozené divadlo.

Jaroslav Ježek se narodil 25.září 1906 v Praze na Žižkově. Od narození trpěl ledvinovou chorobou a špatným zrakem. Ve třech letech lékaři diagnostikovali: na pravém oku má šedý zákal a operace je nezbytná. Operace se ale nezdařila, pravé oko zůstalo nevidomé a na levé se zákal rozšířil. Následovala spála a hnisavý zánět obou uší. Po něm následovala nedoslýchavost.

„Muziku ovšem malý Jaroslav vnímal s obrovským zájmem. Chodil s rodiči do Riegrových sadů, kde hrával orchestr na promenádních koncertech. Mával rukama jako kapelník a na otázku čím chce být odpovídal už tehdy - skladatel.“(Dr.Václav Holzknecht v pořadu ČT))

Po skončení 2.třídy obecné školy ho rodiče dali do „Hradčanského ústavu pro výchovu a léčení slepých nebo na oči chorých dětí“. Ve slepeckém ústavu se mu hudba stala povinností a získal tam základní hudební vzdělání. Učil se na klavír, violoncello, klarinet a citeru. Touhou Jaroslava bylo dostat se na konzervatoř. R 1924 ho pro silnou krátkozrakost nechtěli ke studiu klavíru přijmout, protože se obávali, že se slabým zrakem by nebyl schopen přehrát obrovské množství klavírní literatury. Poznali ale jeho talent a přijali ho ke studiu kompozice (u K.B.Jiráka). O rok později byl přijat i do klavírní třídy Albína Šímy. Po třech letech studia absolvoval kompoziční oddělení „Koncertem pro klavír a orchestr“. A už tehdy se projevila jeho záliba v moderní hudbě, když jednotlivé věty označil I.Tempo di foxtrot, II.Tango a III.věta byla stylizací charlestonu. Ve studiu kompozice pak pokračoval na mistrovské škole u Josefa Suka 1927-29 a na konzervatoři dále studoval klavír, který absolvoval r.1930. V termínu 6.12.1927-7.6.1928 strávil 6 měsíců na studijním pobytu v Paříži, a pobyt tam pomohl utvrdit jeho rozhodnutí věnovat se populární hudbě.

Roku 1929 dostal nabídku Voskovce a Wericha (kteří doposud převážně textovali zahraniční šlágry), aby napsal tři předehry ke třem aktům nové hry „Premiéra Skafandr“. Ježek napsal tři skladby, které byly dodatečně otextovány a nazvány: Skafandr Fox, Zasu a Tři strážníci. Posledně jmenovaná skladba se stala jakousi hymnou V+W+J. V prosinci 1929 byl Ježek přijat do angažmá OD jako dirigent a skladatel a byl pověřen, aby sestavil nový orchestr.

Práce skladatele v divadle revuálního typu musela vyhovovat mnoha požadavkům. Hlavní náplní byly melodie k textům V+W , při kterých se střídaly rytmy moderních tanců s polkami, pochody a parodiemi na operní a operetní melodiku. Větší svobodu měl při tvorbě baletní hudby a předehry.

Osvobozené divadlo bylo ojedinělé a velmi avantgardní. Mělo nejlepší soudobé umělce téhož věku. Mělo znamenité texty, které byly později politicky velmi aktuální. Mělo výbornou Ježkovu hudbu a moderní balet. Byly to Jenčíkovy Girls a později balet Saši Machova. Mělo nejlepší soudobé divadelní výtvarníky Zelenku a Wörsteina.

Ježek byl v Osvobozeném divadle velmi šťastný a vedl orchestr, nad jehož úroveň při poslechu nahrávek (až po Ježkově smrti) užasl i „Kráľ swingu“ Benny Goodman.

Orchestr J.Ježka měl 3 období:

1.období 1929-33 byl ovlivněn orchestrem Paula Whitemana a Jacka Hyltona a tomu odpovídá 13ti členný orchestr: 3 saxofony, 2trubky,1 trombon, 2 housle, viola a rytmika.(piano, suzafon, banjo, bicí). 2.období opustil předcházející vzory a inspiroval se hudbou Duke Ellingtona a jeho „stylem džungle“. V říjnu 1934 se představil s rozšířeným orchestrem: 4 saxofony, 3 trubky,2 trombony,3 housle a dosavadní rytmikou.

3.období 1936-38 mu byl vzorem orch.Bennyho Goodmana a bratří Dorseyů. Sestavil swingový band, který hrál v obsazení 4 saxofony, 3 trubky, 3 trombony, 4 housle+4 rytmika= piano, basa, bicí,kytara. V+W se brzy postavili proti nastupujícímu fašismu a ve svých hrách a písních proti němu tvrdě bojovali. (Písně: Kam asi míří svět 1900 a 34, Potopa, Pohádka o katu a bláznů atd.). Při představeních docházelo ke střetům mezi českým a německým obyvatelstvem Prahy. V říjnu 1938 neprodloužily policejní úřady V+W divadelní koncesi a Osvobozené divadlo přestalo existovat. Nejprve Voskovec a v lednu 1939 i Werich a Ježek odletěli do Paříže a pak lodí do USA. Ježkovi se v Americe nepodařilo skladatelsky prorazit a živil se hodinami klavíru. Od roku 1940 byl sbormistrem mužského krajanského „Československého pěveckého sboru“ v New Yorku. Později založil i ženský sbor.

Jaroslav Ježek zemřel na následky ledvinové choroby 1.1.1942

Doporučená literatura:

Václav Holzknecht : Jaroslav Ježek a Osvobozené divadlo. Vydalo SNKLU 1957

František Cinger : Šťastné blues, aneb z deníku Jaroslava Ježka. Nakladatelství BVD, s.r.o.2006

Česká opereta 30.a počátku 40.let (Prvorepublikánská opereta)

Opereta 30.let se silně a už osobitými českými rysy odlišovala od dědictví klasické operety. Stávala se výrazem pocitů nové společnosti a jejího demokratizmu. Její prudký a úspěšný nástup souvisel i s rozvojem sdělovacích prostředků: rozhlasu, gramodesek a filmu, které melodie z těchto operet pomáhaly rychle šířit i mimo okruh divadel.

Charakteristika:

- 1./ Prvorepublikánská opereta ustupuje od ofrakovaných hrdinů s knížecími tituly a situuje děj mezi současné lidi, do dobové reality a to s nezbytnou dávkou milostné i sňatkové romantiky, ale i nadsázky a humoru.
- 2./ Zachovává operetní zákon, aby se milenci sešli, rozešli a nakonec si padli do náruče. Zachovává i tradiční 3 milostné páry: hlavní milenci, mladokomický pár a starokomický pár. Přichází ale s novou kombinací postav z města i z venkova. Tím se nové operety stávají přitažlivé pro městské i venkovské návštěvníky.
- 3./ Po hudební stránce ustupuje prvorepublikánská opereta od někdejší značné prokomponovanosti (pozůstatku operního dědictví) a zaměřuje se na typ výrazného písničkového šlágru. Provedení muselo být v živém tempu a nesměl chybět slovní humor. Ohlas písničkového šlágru zajišťoval úspěch celé operety.
- 4./ Zásadním přínosem prvorepublikánské operety je využití taneční hudby ovlivněné jazzem, které tato opereta kombinuje s tradičním melodickým cítěním. Běžně se objevuje tango, waltz a foxtrot, později i rumba, swing, boogie - woogie apod.

Úspěšní autoři:

Hudba: Jára Beneš 1919-20 zapsán na kompozičním odd. pražské konzervatoře. Pak soukromé studium. Autor 2 pantomim pro Národní divadlo. Napsal cca 20 operet a více než 30 filmových hudeb: C.k.polní maršálek, Anton Špelec, Přednosta stanice. Za války se přidal k nacistům a proto koncem války prchl do Vídně, kde působil jako klavírista v nočním podniku. Jeho operety velmi úspěšné i v zahraničí.

Využíval dobovou taneční hudbu. Foxtrotu a v operetě Bílá orchidej píseň „Každý tančí swing“

Libreto a texty písní mu psala čtveřice: Tobis, Špilar, Mirovský, Rohan

Operety:	U svatého Antoníčka	1932
	Na tý louce zelený	1935
	Uličnice	1936
	Ztracená varta	1936
	Čípak jsi holčičko	1939
	Bílá orchidej	1943

Jaroslav Jankovec absolvoval varhanní a skladatelské odd. pražské konzervatoře.

Hrál na téměř všechny nástroje. Kapelníkem nejdřív ve smíchovské Aréně, pak ve Švandově divadle a nejdéle potom kapelníkem Tylova divadla v Nuslích (dnes Fidlovačka). Na rozdíl od Járy Beneše vycházel z české lidové hudby. Psal zejména polky.

Lojzicka a Brandejští dragouni	1934
Kukačka	1936
Odtroubeno	1936
Láska její Výsosti	1939
Děvče z přístavu	1940

Josef Stelibský studoval na varhanním oddělení konzervatoře a kompozici u Jar.Křičky. Prvé úspěchy měl ve zvukovém filmu: Veselá bída, Roztomilý člověk, Valentin Dobrotivý ad.Celkem hudba ke 43 filmům. Napsal cca 11 operet. Využíval dobovou taneční hudbu, nejpřiznačnější pro něho bylo tango. Po roce 1948 emigroval do USA. Tam se neprosadil a spáchal sebevraždu.

Podej štěstí ruku	1936
Ostrov milování	1942
Děti manéže	1943
U veselého kamzíka (Píseň Hledám děvče na boogie-woogie)	1945

Dalšími autory operet ve 30. a 40.letech byli:

Vlastislav Antonín Viplér: Na Svatém kopečku, Děti Slovače

Rudolf Kubín: Děvčátko z kolonie

Jiří Julius Fiala: Muzikantská Liduška,

Jaromír Weinberger : „Na růžích ustláno“, „Apropó, co dělá Andula“

30.léta ČSR Populární hudba + začátky jazzu.

Ve 30.letech u nás naplno začaly působit sdělovací prostředky. Vyráběly se gramofonové desky firem Ultraphon + ESTA. Rychle se šířil rozhlas (vysílal od r.1923) a od 1930 český zvukový film. Roku 1919 byl ustaven OSA=Ochranný svaz autorský. Už r.1926 byl vydán zákon o vybírání poplatků za veřejné provozování, ale teprve ve 30.letech začal být uplatňován.

Na přelomu 20.a 30.let vzniká stylově žánrový druh zvaný „LIDOVKA“.(Pojem „dechovka“ zahrnoval tvorbu kolem vojenských dechových hudeb). Lidovka, hraná i kavárenskými kapelami sloučila starší tradice venkovského a městského folkloru i oblíbené kmochovské a hašlerovské písně. Přizpůsobila je požadavkům lidových vrstev města i venkova (požadavkům zpěvním, tanečním i poslechovým). Byla přístupná lidovému muzicírování. Převážně dvoudílná, tj. velká písňová forma vycházela z více motivů(16 taktů úvod, 32 verze, 16 Referén). Generačně jednotný okruh autorů: Jaromír Vejvoda, Karel Vacek, Josef Poncar, Václav Bláha, Antonín Borovička a d.

Vedle J.Ježka patřil k propagátorům jazzu (ale spíš anglo-americké taneční hudby) zejména Emil František Burian.(1904-1959). Všestranný umělec. Uplatnil se v divadelnictví, dramatické literatuře i hudbě. Roku 1928 vyšla jeho kniha „JAZZ“. Shrnul v ní dobové poznatky o tomto žánru. R 1931 převzal kapelu kavárny Rokoko a natočil s ní vlastní hudbu k filmům Zlaté ptáče (1931) a Před maturitou(32). Z něho oblíbený foxtrot Chlupatý kaktus. Jazzové vlivy se projeví i v Burianově Voicebandu (založen 1927)=recitační sbor,který vycházel z rytmicky a zvukomalebně gradovaného slovního projevu, podloženého bicími, nebo klavírem. E.F.Burian také spolupracoval s „Orchestrem Gramoklubu“=soubor, který si kladl za cíl hlubší přístup k jazzové hudbě, oproštěný od komerční polohy. Existoval 1935-37. Kolem něho se soustředila nová generace skladatelů a aranžérů. Jan Šíma, Jan Rychlík, skladatel a swingový harmonikář Kamil Běhounek, pianista, skladatel a aranžér Jiří Traxler a d.

R.A.Dvorský pianista, skladatel, zpěvák a kapelník (Vlastním jménem Rudolf Antonín 1899-1966 nar. ve Dvoře Královém, odtud pseudonym). Od 1918 zpíval v kabaretu Karla Hašlera, 1919-21 kapelníkem kabaretu Červená sedma. Autor prvních českých foxtrotů. Nahrávány i v Anglii. 1925 vůdčí osobnost skupiny Melody Makers, od 1929 vlastní orchestr Melody Boys. Natočil na 2.000 snímků. 1936 založil vlastní nakladatelství (1948 zestátněno). Soustředili se tu jak autoři lidové hudby(Vacek, Vejvoda, V.Bláha) tak i první čeští swingoví skladatelé (Kamil Běhounek, Jiří Traxler, Alfons Jindra, Leopold Korbař, Václav Pokorný a textaři Jaroslav Moravec a Karel Kozel.) S orchestrem, R.A.Dvorského vystupovali i první swingoví zpěváci: Inka Zemánková, Jiřina Salačová, Arnošt Kavka, Zdena Vincíková.

1935 začal působit orchestr Blue Music založený Arnoštem Kavkou, ve kterém na saxofon hrál Karel Vlach. Ten r.1937 zakládá vlastní soubor „Charles Happy Boys“, brzy přejmenovaný na „Blue Boys“. Od roku 1939 účinkuje pod názvem „Orchestr Karla Vlacha“.

K první generaci swingových skladatelů patřili :

Alfons Jindra (vlastním jménem Langer-skladby: Dívka k rytmu zrozená,Hodiny spí,Tvůj krok zní, Jsem tvůj),

Leopold Korbař (Je na západ cesta dlouhá, Hm,hm, Poznáte lehce náš rytmus,Vlající šátek)

Emil Ludvík (Rytmus v patách, Sjezd swingařů)

Sláva Eman Nováček(Jen pro ten dnešní den, Celý den si zpívám,Dívka v modrém,Slunečnice
Bedřich Nikodém (Houpy hou 1934,Už nikdy milovat nebudu 34,

Je po dešti 1961, Mám malý stan 1962)

Václav Pokorný Říkej mi to potichoučku, Šumění deště, Když nám bývalo šestnáct

40.léta v USA

Vznik moderního jazzu. Charakteristika Bopu+Progresiv jazzu-hlavní představitelé.

Ve 30.letech nastala epocha swingové hudby, která ovlivňovala moderní populární hudbu (m.p.h.). prakticky až do nástupu Rock'n' rollu.

Swingová éra vytvořila poprvé v dějinách pro jazz velký, celosvětový trh. Potlačením typických znaků černošského jazzu a zdůrazněním technické stránky hry vytvořila druh hudby, v němž mohli bílí hudebníci úspěšně konkurovat černochům. Přestože vládl swing, začala se připravovat další změna, směřující do budoucnosti. Za účelem dosažení průraznějšího zvuku se v nové podobě městského blues (koncem 40.let se mu začalo říkat Rhythm and Blues) začala používat elektrická kytara. (Připravilo nástup R+R)

Konjunktura swingu obrátila zájem odborníků i veřejnosti k původním nahrávkám jazzu a začaly se vydávat reedice jazzu z 20. let. Mnoho New Orleanských veteránů se vrátilo k aktivní hudební činnosti. Swingová hudba byla koncem války pokládána pouze za funkční hudbu taneční.

Aranžéři a vedoucí orchestrů se pokoušeli v jazzu uplatňovat složitější výrazové prostředky vážné hudby. (Forma, harmonie, instrumentace). Hlavní osobností se stal Stan Kenton-pi se svým orchestrem. Už v prvním období 1943-46 realizoval některé z podnětů hudebního romantizmu. Roku 1947 vytyčil program progresivního jazzu. (Progressive Jazz-původně název pro jedno období orchestru Stana Kentona). V širším smyslu se tím rozumí velkokapelová tvorba 2.poloviny 40.let). Realizátory byli skladatelé a aranžéři jeho orchestru

Pete Rugolo a Bob Graettinger. Rámcově do Progressive Jazzu patří i orch. Woodyho Hermana-cl.as.,voc. Pro kterého mimo jiné I.Stravinskij zkomponoval Ebony Concerto.

V malých improvizačních skupinách se zrodil nový směr zvaný Bop, později Be-Bop

Charakteristika Bopu:

1./Zahuštění akordů jakýmkoliv tóny. Hojně alterovaných akordů, zejména se zmenšenou kvintou.

2./Disonance dostává téměř rovnoprávné postavení jako konsonance.

3./Chromatické paralelní spoje.

4./Nositelem harmonické linky jen kontrabas. Piano+guit.občas rozryly harmonickou hladinu nepravidelně umístěnými zahuštěnými akordy.

5./ Hráči na bicí se s výjimkou činelu vzdali udržování rytmu a hráli ad lib.

Bop působil nervózním, provokujícím dojmem. Bop znamená začátek moderního jazzu, který se rozešel se širokým obecnstvem.

Hlavní představitelé Bopu : Charlie Parker-as. Dizzy Gillespie-trpt, Thelonious Monk-pi.

Další změny:

1./Společnost hájící zájmy autorů a vydavatelů „ASCAP“ (American Society Of Composers, Authors And Publishers) stále zvyšovala své požadavky za rozhlasové vysílání skladeb. Rozhlasové společnosti odmítly platit a r. 1940 vytvořily vlastní autorskou organizaci BMI (Broadcast Music Incorporated). Protože autoři hlavního proudu byli členy ASCAP, museli producenti hledat mezi amatéry a ti tak dostali příležitost k uplatnění.

2./ 1940 soud rozhodl, že po zaplacení určité částky mohou rozhlasové stanice vysílat gramofonové desky. Na protest 1942-44 přestali hudebníci nahrávat desky. Swingové bandy tak ustoupily do pozadí a na jejich místa nastoupili zpěváci, kteří stávkou nebyli vázáni a nahrávali dál. Do popředí zájmu se dostává hudba C+W, tehdy ještě nazývaná hill-billy.

1944 vzniká žebříček nejžádanějších písní hill-billy. Teprve 1949 použit termín Country music.

40.léta= začátek éry pěveckých hvězd. Od 1942 největší hvězdou Frank Sinatra.

Ve 40.letech se na seznamu zlatých desek (1 milion prodaných kusů) objevili zástupci Rhythm and Blues.

R.1948 technická novinka. Starou standardní desku rychlosti 78 otáček nahrazují singl deska rychlosti 45 a LP deska 33 +1/3.

Na konci 40. let získává prioritu v šíření m.p.h. gramofonová deska před tiskem not.

40.léta v USA

o:Glenna Millera. Stávka muzikantů Big Bandů, nástup pěveckých hvězd-Frank Sinatra.

K řadě swingových orchestrů, které ve 30.letech v USA působily, se roku 1937 přiřadil i orchestr trombonisty Glenna Millera (1904-1944). Orchestr hrál taneční hudbu a dva roky bojoval o přežití. R.1939 přišly první úspěšné nahrávky In The Mood, Moonlight Serenade, Little Brown Jug, Chattanooga Choo Choo. G.Miller přišel s novým zvukem, když vedoucí hlas nechal hrát klarinet v kombinaci se 4 saxofony.

Roku 1941 orchestr účinkoval ve filmu Zasněžená romance a stal se populárním nejprve v USA, později v celém světě. R.1942 G.Miller vstoupil do armády a sestavil nový orchestr pro americké letectvo ve Velké Británii „US Army Air Force Band“, Řada jeho rozhlasových relací byla poslouchána i v okupované Evropě. Po osvobození Paříže letěl dojednat vystoupení svého orchestru v Paříži. 16.prosince 1944 se malé letadlo beze stopy ztratilo nad kanálem La Manche.

Autorská společnost ASCAP (American Society of Composers, Authors and Publishers – obdoba našeho OSA) stále zvyšovala své požadavky za rozhlasové vysílání skladeb. Rozhlasové společnosti odmítly platit a r. 1940 vytvořily vlastní autorskou organizaci BMI (Broadcast Music Incorporated). Protože autoři hlavního proudu byli členy ASCAP, museli hledat mezi amatéry a ti tak dostali příležitost k uplatnění v rozhlasovém vysílání.

Do popředí zájmu se tak dostává hudba C+W, tehdy ještě nazývaná hill-billy. 1944 začal být uveřejňován žebříček nejžádanějších písní hill-billy. Teprve 1949 použit termín Country music a vyhrazen této hudbě zvláštní žebříček. Zpěváci C&W Roy Acuff, Ernest Tubb, Gene Autry, Hank Williams a Elton Britt získávají „zlaté desky“ Další spor: 1940 soud rozhodl, že po zaplacení určité částky mohou rozhlasové stanice bez omezení vysílat gramofonové desky. V letech 1942-44 hudebníci na protest přestali nahrávat desky. Swingové bandy tak ustoupily do pozadí a na jejich místa nastoupili zpěváci, kteří stávkou nebyli vázáni a nahrávali dál.

40.léta= začátek éry pěveckých hvězd.

Od 1942 největší hvězdou Frank Sinatra (1915-1998) Jeho nástup přinesl první projevy masové hysterie, zejména ženské části publika, vedoucí až k omdlávání v koncertních sálech. Nová umělecká měřítko pro interpretaci m.p.h. Zpěvák píseň nejen interpretuje, ale doslova prožívá. Další hvězdy 40.a 50.let: Frankie Lane, Perry Como, Mario Lanza, Tony Bennet, Dean Martin, zpěvák a tanečník Gene Kelly.

Zpěvačky Dinah Shore, Patti Page, Doris Day, Rosemary Clooney.

Bing Crosby od r.1927 zpíval s orchestrem Paula Whitemana Od 1933 účinkoval v cca 60 filmových muzikálech. 1942 nahrál píseň White Christmas. Až do „Candle In The Wind“ Eltona Johna r.1997 k úmrtí princezny Diany nejprodávanější nahrávka všech dob. Zdrojem písní zůstávají Muzikály:

1943 Oklahoma (Richard Rodgers-Oscar Hammerstein II.)

1946 Annie Get Your Gun (hudba + texty Irving Berlin)

1947 Finians Rainbow (Burton Lane-E.Y. Harburg+Fred Saidy)= (Divotvorný hrnec-V+W)

1947 Brigadoon (Frederic Loewe-Alan Jay Lerner)

1948 Kiss Me Kate (hudba+texty Cole Porter)

1949 South Pacific (Richard Rodgers-Oscar Hammerstein II.)

Na přelomu 40./50.let mimořádně úspěšné nahrávky R&B zpěváků Louise Jordana a Fatse Domina (1950 zlatá deska za milion prodaných singlů písně Fat Man)=předzvěst nástupu rock'n rollu.

R.1948 se objevila technická novinka. Starou standardní desku rychlosti 78 otáček nahrazují singl deska rychlosti 45 a LP deska 33 +1/3 otáček za minutu.

Na konci 40. let získává prioritu v šíření m.p.h. gramofonová deska před tiskem not.

40.léta v ČSR – Desetiletí české swingové písničky. Orchestr Karla Vlacha a zpěváci a autoři kolem jeho orchestru.

Od roku 1939 se i u nás dostává swing – ať už jako hudba, nebo stejnojmenný tanec na výsluní popularity. Zejména v kruzích studentstva a mladé inteligence. Swing se k nám dostával především prostřednictvím amerických hudebních a revuálních filmů.

Teprve swingový styl přinesl do našich poměrů první soustavnou informaci o „skutečném“ jazzu, který se radikálně odlišoval od všeho, co u nás do té doby pod jazzovou nálepkou hrávaly kavárenské kapely a tzv. tango orchestry. V té době prakticky u nás existovalo rovnítko mezi swingovou a jazzovou hudbou. Kromě Anglie a Francie byla ČSR nej-jazzovější evropskou zemí.

Osobitým rysem českého swingu je nucená kulturní izolace od Západu v důsledku německé okupace. Tak čerpala naše swingová hudba z domácích zdrojů mnohem víc, než by tomu bylo za normální situace. Na místě pomíjivého šlágru si swingová píseň zachovala umělecké hodnoty jak po stránce hudební, tak textové i interpretační.

Okruhy textů swingových písní:

1./ Jedna linie záměrně navazuje na českou lidovou píseň a popěvek. Má to sice parodistický nádech, ale současně je to i přihlášení se k tradicím domácí kultury.

Písně : Cvrček muzikant, Já mám doma koně, V komoře je myš, Hrály dudy a d.

2./ Další texty byly vyznáním novému rytmu a hudebnímu stylu.

Písně: Sjezd swingářů, Má láska je jazz, Ráda zpívám hot, Dívka k rytmu zrozená a d.

3./ Dalším tématem byly tzv. comedy-foxy. Veselé písně s anekdotickou pointou.

1940 byl vydán zákaz tance se zdůvodněním, že zatímco němečtí vojáci umírají na frontě, nebudou se přece Češi vesele bavit. To přispělo ke zvýšení úrovně hudební i textové, protože teď pouze sedící návštěvníci pozorně poslouchali. Comedy-foxy se na podiu i scénicky předváděly.

4./Ve swingových písničkách se objevovala i romantika cowboyských písní.

Např. Je na západ cesta dlouhá, Kulhavá kobyla, Jedu nocí se svým koněm atd.

Swingovou písničku tvořila celá plejáda generační vrstvy autorů. Soustřeďovala se kolem orchestru R.A.Dvorského a jeho nakladatelství a dále kolem orchestrů: Karla Vlacha, Emila Ludvíka, Ladislava Bobka-Bryena, Jaroslava Maliny a dalších.

Do okruhu autorů a aranžérů těchto orchestrů patřili: Kamil Běhounek(1916), Leopold Korbař(1917). Alfons Jindra(1908), Bedřich Nikodém(1909), Sláva Eman Nováček(1911), Jan Rychlík(1919), František Svojk(1909), Jiří Traxler (1912).

Textaři : Jaroslav Moravec(1917), Karel Kozel(1914), Jiří Traxler (1912),

Swingoví zpěváci : Arnošt Kavka, Inka Zemánková, Jiřina Salačová, Sestry Allanovy.

Po válce je vzorem našich swingových kapel zvuk orchestru Glenna Millera.

V té době se k autorům předcházejícího období přidala mladší generace autorů a aranžérů: Miloslav Ducháč (1924), Alexej Fried (1922), Vlastimil Hála(1924), Karel Krautgartner (1922), Zdeněk Petr(1919), Václav Pokorný(1918).

Pro některé aranžéry (Alexej Fried, Karel Krautgartner) byl vzorem i progressive jazz Stana Kentona.

Existovaly i soubory, které se orientovaly na be-bop. Např. v „jazzové“ kavárně Pygmalion na Václavském náměstí hrával „Rytmus 47-48“. Na desky ale natočil jen čtyři studiové bopové nahrávky.

6.3.1948 uvedli Voskovec a Werich muzikál Burtona Lane-ho Finian's Rainbow ve svém překladu a vlastní úpravě pod názvem „Divotvorný hrnec“ = První americký muzikál, který se prosadil na evropské půdě. Hrál v něm orchestr Karla Vlacha, který objevil nového zpěváka, později velkou hvězdu Rudolfa Cortése.

Po politickém převratu v roce 1948 se swingová hudba dostala na index jako „produkt buržoazní ideologie“, Přestala být nahrávána na desky i vysílána rozhlasem.

50.léta USA Doznívání swingové hudby, hledání nového zvuku, playbacková technika nahrávání. (Cool jazz viz materiál „JAZZ“ v závěru)

50.léta jsou v historii moderní populární hudby(m.p.h.) charakterizována jako období nástupu rock'n'rollu. Kromě R&R ale existovalo množství zvukových a aranžérských ideálů. Na poč.50.let akustické zveřejnění získává naprostou prioritu před zveřejněním tiskem. Dramaturgická práce se tak přesouvá z nakladatelství hudebnin do gramofonových firem. Ty razí zásadu, že každou novou nahrávku je nutné považovat za „kompletní“ produkci. Skladba je jen jednou a často málo podstatnou složkou celkového účinku. Velký podíl má interpret, aranžér a zvuková stránka nahrávky. Je to období hledání „nového zvuku“. Big Bandy ztratily důležitost a sestavují se studiová tělesa s obsazením případ od případu.

Osobitý zvuk měly orchestry Billyho Maye, Billyho Vaughna, které v menším obsazení orchestru navazovaly na swingové ideály.

Osobitý zvuk měl „Orchestr a sbor Raye Conniffa“, který zacházel s lidskými hlasy instrumentálním způsobem. (Koncem 60.let uskutečnil evropské turné se sborem Lubomíra Pánka a orch.Gustava Bromma pod jménem „Orchestr a sbor Raye Conniffa“.)

Po celém světě byl úspěšný smyčcový orchestr Annunzia Mantovaniho. Dirigenta italského původu, který žil v GB. Jeho „stříbrné smyčce“ se staly vzorem desítkám dalších orchestrů a aranžérů. (U nás orchestr Dalibora Brázdy)

Hlavní proud m.p.h. dále nepřestává existovat a vzdělání autoři střední a starší generace mají stále úspěchy. Dmitri Tiomkin (1899)-vzdělaný skladatel= množství filmové hudby (téměř 200 filmů)M.j. k filmu V pravé poledne.

Muzikály:

1953 Kankán (hudba, texty, libreto Cole Porter)

1956 My Fair Lady (Frederick Loewe-texty+libreto Alan Jay Lerner podle hry Pygmalion G.B.Shawa)

1957 West Side Story (Leonard Bernstein-texty Stephen Sondheim, libreto Arthur Laurents)

1959 The Sound Of Music (Richard Rodgers-texty Oscar Hammerstein II., libreto Howard Lindsay+Russel Crouse)

Pokračují zpěváci sinatrovské tradice s výbornou pěveckou technikou: Tony Bennett, Pat Boone, Bobby Darin, Ricky Nelson, Connie Francis, Doris Day, z černošských pak Sammy Davis Jr a Nat King Cole.

Nejúspěšnější písně 50.let: Mack The Knife (Mackie Messer) z Žebrácké opery v podání Bobbyho Darina, na 2. místě latinskoamerická píseň Vaya Con Dios v podání manželského dua zpěvačky Mary Fordové a kytaristy Les Paula. Ti jako první použili playbackovou techniku nahrávání.

Velmi se šíří popularita hudby C+W. Zpěváci Jim Reeves, Hank Williams.

Kolem r.1955 nastává i oživení folkové hudby. Zpěvák Pete Seeger-guit, banjo,(1919) propagoval anglosaskou lidovou hudbu v novém zvuku. V tomto duchu píše vlastní písně. Woody Guthrie (1912-1967) – skladatel, kytarista. Interpretoval lidové i vlastní folkové písně. Z karibské oblasti přichází nová folklorní vlna = „calypso“, která se rychle šíří do světa. Hlavním představitelem calypsa zpěvák Harry Belafonte. (Později bojovník za lidská práva, rasovou rovnoprávnost a spravedlnost)

V 50.letech se daleko víc než dřív prosazuje hudba, která byla do té doby menšinová. Tj. C+W, Folk, Rhythm and Blues. Skladatelský a interpretační profesionalismus stále drží své pozice. Swing se vyčerpal a změnu přináší kolem r.1955 Rock'n' roll.

50.léta v USA

Vznik a charakteristika Rock'n rollu (dále R+R), hlavní představitelé R+R.

(Vznik Hard bopu +Jazz 50.let viz samostatný materiál HISTORIE JAZZU v závěru str.27)

Rock přináší pro m.p.h. změnu ještě radikálnější, než jakou byl před 1.světovou válkou nástup Ragtimu, či ve 30.letech swingu. Převládají tu prvky, které v 50.letech vykryštalizovaly v Rhythm and Blues (dále R+B).Černošští muzikanti upozorňovali, že celý rock'n'roll není nic nového. Oni přece totéž hráli už léta předtím, jenže bělochy to příliš nezajímalo. Zatímco jazz od období swingu směřoval k stále náročnější hudbě, blues pokračovalo od svých venkovských kořenů k formě městského blues. Na přelomu 40./50.let se ke standardnímu obsazení piano, kontrabas, bicí elektrická kytara připojil také tenor saxofon. Rytmická složka vystoupila ještě více do popředí. Zabarvení a intenzita zvuku spolu s rytmičtým akcentem se staly důležitější než melodická invence. Objevilo se i nové označení Rhythm and Blues. (R+B) Uprostřed 50.let R+B převzali běloši a začali tuto hudbu označovat Rock'n'roll.(R&R)

Zrození R&R je spojeno se jménem Bill Haley(*1925) a jeho skupinou The Comets. Od 16ti let hrál v různých country skupinách. Úspěch přišel až r.1954 s písní Shake Rattle and Roll, kterou předtím bez úspěchu zpíval černý Joe Turner. Deska se dostala do žebříčků v USA i v GB a tak gramofonová společnost vydala předchozí Haley-ho propadák: Rock Around The Clock (natočena 12.4.1954), která odstartovala rock'n'rollovou éru pro nejširší publikum. 1955 byla ústřední melodií filmu o mladistvých delikventech Džungle před tabulí a později se stala jakousi mezinárodní R&R hymnou. Až do r.1958, (kdy byl Bill Haley vystřídán Elvisem Presleyem), neměl na scéně R&R konkurenci. Poté se vrátil k hudbě C+W.

Název pro novou hudbu vymyslel rozhlasový discjockey Alan Freed. Dostal zprávu, že o „rasové“ nahrávky s černošskou hudbou se zajímá mnoho zákazníků. Freed ihned zařadil desky do vysílání a brzy přišel s novým názvem Rock-and-roll, jímž se chtěl vylhat z dosavadního označení Rhythm and blues, které mělo pro bělošské publikum příchut' něčeho černošského. Přestože v R&R převládají prvky R+B, ve svém nástupu byl R&R tvořen bílými interprety, zejména z oblasti hudby C+W.

Hudební charakteristika R&R

Ke vzniku R&R došlo syntézou R+B s hudbou country.

Obsazení skupin: pi, cb, dr, el.g, tenor sax. Muzikanti objevili také taneční potenciál boogie-woogie, které přeměnilo klavír v účinný rytmický nástroj.

Těžisko emocionálního působení se přesunuje do oblasti zvuku, rytmu a maximální exprese, zatímco tradiční hodnoty jako krásná melodie, bohatá harmonie, virtuozita instrumentalistů (viz Benny Goodman) či krásný zpěv (Frank Sinatra) zůstávají v pozadí.

Význam rocku v období počátku = protest proti hudbě a hodnotám starší generace, vyjadřované umělostí až kýčem. Texty R&R písní ztvárňují život nejmladší generace (teenagery=13-19 let.Školní prostředí, první lásky, motorky, závodní vozy apod.) Proti poetice swingových textů hovoří neuměle, ale konkrétně. Značná otevřenost v otázkách sexu.

Králem R+R je nazýván Elvis Presley (1935-1977). První nahrávky 1954. První úspěchy na žebříčku 1955. Díky nim vystupoval na výročním setkání discjockeyů C+W. Zde koupil zástupci spol. RCA Victor, za 35.000 dolarů se všemi právy od předchozího vydavatele. První nahrávka „Heart Break Hotel“ 1956 u RCA znamená raketový start ke slávě..

Po Bill Haleym a Elvisu Presleyem se brzy prosadila celá plejáda rockových zpěváků, z nichž řada byla i autory svých nejúspěšnějších písní.

Ještě v 50.letech dosáhli zlatých desek za nahrávky vlastních písní běloši:

Gene Vincent(*1935)	Be-Bop-A Lula 1956
Carl Perkins (*1930)	Blue Suede Shoes 1956
Paul Anka (*1941)	Diana 1957
Roy Orbison (*1936)	Only the Lonely 1960

Z černošů to byli např.

Chuck Berry (*1931)	Maybellen 1955
Little Richard (*1935)	Tutti Frutti 1955
Ray Charles (*1932)	What'd I Say 1959

50.léta v ČSR-masová píseň, návrat ke swingu, vznik malých divadel

Změny, které nastaly po únoru 1948 se netýkaly jen politiky a hospodářství, ale projevy se i v kulturním životě. Nová vládní moc kladla hlavní důraz na agitační stránku umění a hudby. Snažila se podřídit jak tvorbu, tak provozování hudby konkrétním politickým cílům. Podle průzkum z r.1947 63% posluchačů preferovalo dechovku a lidovku a swingové hudbě dávalo přednost jen 16% obyvatelstva. Zdálo se tedy, že nositeli ideovosti a demokratizace hudby se stanou soubory lidové umělecké tvořivosti, které provozovaly folklór a především masovou a mládežnickou píseň.

A samozřejmě i regionální dechovky.

První masové písně skutečně vyjadřovaly náladu své doby. Nebyly něčím uměle pěstovaným. Tehdy vyjadřovaly radost z osvobození a nadšení z budování nového státu. Václav Dobiáš: Budujeme 1945, Jan Seidel-Josef Hora: Píseň svobody 1945. Po roce 1948: Jan Seidel-Bedřich Bobek: Kupředu, zpátky ni krok, Josef Stanislav-Olga Rambousková: Se zpěvem a smíchem, Radim Drejsl-Miloslav Zachata: Rozkvetlý den 1949. Svým charakterem byly přizpůsobeny amatérským souborům, které je aktivně provozovaly. Rozhlas a gramodesky výrazně přispěly k jejich popularitě.

Vznikaly amatérské svazácké soubory, které zpívaly sovětské písně z válečných let (Kaťuša, Partyzán) lyrické (Večer na rejdě) ad., které měly swingovou hudbu postupně nahradit. Situace se ale vyvíjela opačně. Na nejlepší svazácké soubory (Soubor Julia Fučíka, ČKD Stalingrad, ale i profesionální Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého = AUS VN a soubor Ministerstva vnitra) byly kladeny vyšší nároky a tím do jejich repertoáru vedle budovatelských písní začaly pronikat i lyrické písně v tanečním rytmu. Sem patřil i valčík Václava Trojana: Kdybych já uměl psát básně (1951), který textoval Jan Werich a doplnil do nové inscenace V+W: Nebe na zemi. Slavnou písní 50.let byla: Zdeněk Petr-Jan Werich: Ten umí to a ten zas tohle z f. Císařův pekař. V polovině 50.let éra svazáckých souborů a revolučního repertoáru končí. Většina zaniká, špičkové soubory zpívají sborový repertoár umělecké hudby. Mládež se obrací ke swingové hudbě, ale zvolna i k novým podnětům.

Moderní vlivy inspirovaly ke vzniku smyčcového orchestru Dalibora Brázdy. Spojil populární melodie se zvukem vysokých dělených smyčců, které lehce rytmoval a používal zahuštěných harmonií. (Vzor Annunzia Mantovaniho.) Brázdový nahrávky (Moulin Rouge 54, Píseň pro Kristýnku 54, nebo Pluj lodi do Triany 56) prodej přes 200.000 desek

V polovině 50.let vznikaly, nebo spíš obnovily svou činnost další soubory. Orchestr Gustava Broma v Brně, orch. Zdeňka Bartáka, Jiřího Procházky (54), Vlastimila Klose (55) ad.

R.1956 byl založen Kruh přátel moderní taneční hudby a jazzu při ZK Gramozávodů. Pořádal schůzky a poznávací přehrávky v Divadle huby. Kruh vydal sborník JAZZ 1958. Ten rok ještě bezdůvodně zničen, r.1960 vyšel znovu, jen s jiným názvem „Taneční hudba a jazz 1960“ pak vycházel řadu let každoročně. Největší popularitu z činnosti Kruhu dosáhla soutěž „Hledáme písničku pro všední den“. Vícekolové výběry v kavárně Vltava, finále každoročně do r.1962 v Lucerně za účasti rozhlasu a TV. Doprovázel orchestr Karla Krautgartnera. Znělka: Jan Hammer-Jaromír Hořec: Docela všední obyčejný den-zp. Vlasta Průchová.

1958 vzniká legendární jazzový soubor STUDIO 5 –Karel Velebný-ts,vibes, Jan Konopásek bar.sax,fl, Vladimír Tomek-g,Luděk Hulan-cb, Ivan Dominák-dr. S ním často na jazzových koncertech hrál Karel Krautgartner-cl,as, Ve stejném roce objevili i 17ti letého klavíristu Rudolfa Rokla..

Mládež už se ke swingu nevracela. Nastala krátká móda tradičního jazzu (návrat tance charleston), a nastupoval i R+R. První poznání = zahraniční rozhlas Radio Munich+Luxembourg“. První R&R soubory 1956-58 Accord Club Viktora Sodomy st. (spolúčinkuje Jiří Suchý-zp+cb) 1959-64 sk.FAPS (Fakulta pozem.stavatelství) členové Jiří Brabec+Pavel Bobek.(zahraniční repertoár.) sk.SPURNICI členové Petr Janda,Jiří Stivín, textař Eduard Krečmar (vlastní tvorba)

2.půle 50.let je ve znamení vzniku malých divadel. Hudebně moderně orientovaných:

Reduta = „redutání“ 1956-8 Soubor Accord Club, Jiří Suchý, Ivan Vyskočil a d.-Pořádaly se večírky

tzv. Textappealy=četba vlastní poezie, literární tvorby. Tamtéž jazzové večery Studia 5.

Rokoko (od 1.3. 1958) Darek Vostřel, Jiří Šašek.Hry BaPoPo,Vykradeno

Na zábradlí (od XII.1958) J.Suchý+Ivan Vyskočil:Kdyby 1000 klarinetů. Lad.Fialka-pantomima

Paravan (od září 1959-1965) Literární kabaret.Šansoniérka Alena Havlíčková

Večerní Brno(od září 1959) L.Hermanová, EvaBojanovská-Pilarová,Luboš Ogoun-choreograf

Semafor (od října 1959) Jiří Šlitr+Jiří Suchý: Člověk z půdy(Mir.Horníček) .Od začátku stálý orchestr Ferdinanda Havlíka.

60.léta USA – vznik Free jazzu.

Vokálně instrumentální skupiny, folková hudba, underground.(Vznik Free jazzu viz samostatný materiál v závěru HISTORIE JAZZU str.27).

Pod vlivem rocku se m.p.h. v celém rozsahu proměňuje. Rock se spojuje se standardní populární hudbou, soulem a zčásti i jazzem a zejména s R+B a C+W. Generace, která nastoupila s rockem se dopracovává k novému profesionalismu, který preferuje zvukovou práci ve studiu, menší důraz klade na notový záznam skladeb. Doposud menšinové žánry R+R a C+W získávají širokou základnu konzumentů. 1.pol.60.let náleží generaci zpěváků, kteří nastoupili v polovině 50.let Elvis Presley, Roy Orbison, Little Richard, Chuck Berry, Ray Charles a d. K těmto jménům můžeme přiřadit Gene Pitney, Brenda Lee, Connie Francis a d. Stylově žánrové druhy m.p.h. jsou široké:

R.1960 černý Chubby Checker natočil píseň The Twist, o rok později celosvětový hit Let's Twist Again. Taneční novinka - Twist urychlila přechod ke kytarovým skupinám.

1963 skupina The Beach Boys = 3 sourozenci Wilsonovi + bratranec a přítel. Měli velké úspěchy se svým „surfer soundem“. Dokonale vyvážený a sladěný zpěv. Texty=surfování, pláže, dívky.

Velkého úspěchu a celosvětového napodobování dosáhl od r. 62 trumpetista a kapelník Herb Alpert se svou stylizací hudby mariacchi (mexická lidová hudba) s hlavním proudem populární hudby. (15 milionů desek)

Podobného druhu je i příklon k latinsko-americké hudbě, tentokrát ve formě „jazzové samby“-bossa nova. Saxofonista Stan Getz s kytaristou Charlie Byrdem získali r 62 zlatou desku za nahrávku Bossa nova Brazilce Antonio Carlose Jobima „Desafinado“. Objevili brazilskou hudbu pro jazz i pop.

Kolem pol.60.let proniká do m.p.h. „Folk music“ (f.m.) a jejím prostřednictvím i angažovaná protestní píseň. Folk music (f.m.) bylo původně hnutí za obrodu anglosaské lidové písně. Sběratelé Alan Lomax se svým otcem Johnem Alanem Lomaxem usilovali o návrat lidové písně do života a to prostřednictvím aktuální interpretace. Hlavní představitelé: Pete Seeger a soubory, které hrály folklór v komerční stylizaci (ne duďa a housle, ale kytary a foukací harmoniky): „Kingston trio“ „Peter, Paul and Mary“. Další čelné postavy f.m. Bob Dylan a Joan Baezová tvořili angažované „protestní“ písně. Odezva ve světě probíhala ve 3 rovinách:

1./ Přejímání a napodobování anglosaských písní (u nás Spirituál kvintet)

2./ Objevování a adaptace vlastních lidových písní (Hana+Petr Ulrychovi)

3./ Vlastní tvorba a rozšíření typu autora-interpret. (Petr Ulrych+skup. Javory, Karel Kryl, Vl.Merta)

Folk music přitahuje lidi k aktivnímu lidovému muzicírování. Důraz klade na prostou a pro zpěv vhodnou melodickou linku. Texty se obrací k závažným tématům, snaha o umělecký projev. Umělecky úspěšní zejména Paul Simon+Art Garfunkel (Bridge Over Trouble Water)

Ve 2.půli 60.let se i prostřednictvím m.p.h. vyjadřuje nespokojenost mládeže se zásadami konzumní společnosti. Vzniká podzemní subkultura-underground, namířená proti zákonnému zřízení, státní instituci=establishmentu. Vyvrcholením byl masový festival Woostock 1969.

Někteří „hrdinové“ tohoto hnutí podlehli divokému způsobu svého života (drogy, alkohol, volná láska). Janis Joplin (1943-70) se brzy stala nejpřednější bělošskou bluesovou a rockovou zpěvačkou. Mimořádné výrazové rozpětí! Jimi Hendrix (1942-1970) černý kytarista, o kterém se říkalo, že uměl na svou kytaru nejen hrát ale i „zpívat“ jako kdysi trumpetisté v New Orleansu. Využíval veškerou novou kytarovou techniku. Boostery, waw-waw pedály atd.

Svět undergroundu se dostal i do divadla a později do filmu. Odpor proti válce ve Vietnamu a establishmentu je tématem muzikálu The Hair s hudbou Galt Mc Dermota 1968.

Muzikály:

1964 Hello, Dolly (Hudba+texty Jerry Herman, libreto Michael Stewart)

1964 Funny Girl (Hudba Jule Styne, texty Bob Merrill, libreto Isobel Lennart)

1964 Šumař na střeše (Hudba Jerry Bock, texty Sheldon Harnick, libreto Joseph Stein)

1966 Cabaret (hudba John Kander-texty+libreto Fred Ebb)

1968 The Hair (Hudba Galt Mc Dermot, libreto+texty Jerome Radni+James Rado)

Na poč.70.let se ukázalo, že undergroundové hnutí nemá jasný politický cíl a zájem o něj, stejně jako o angažovanou píseň upadá.

Rockové hnutí z konce 60.let směřuje ke stále větší náročnosti. Delší instrumentální pasáže, příklon k jazzu.

V průběhu 60.let se do m.p.h. stále více prosazuje R+B, pro který se v té době vžilo označení SOUL. Hlavní hvězdy Ray Charles, Aretha Franklin(1942), mulatka Roberta Flack, Diana Ross+The Supremes, mužský kvartet Four Tops a d. sdružení zejména ve vydavatelské firmě pro černé „Tamla Motown“.

60.léta v Anglii

Vznik kytarových skupin.Liverpoolské hnutí, dvě cesty beatové hudby: rock/R+B

Vedle USA se největší měrou na formování populární hudby podílela Anglie. S USA ji spojuje nejen stejný jazyk, ale zčásti i společné kulturní dědictví. Mnohé prvky přinesli v Americe do m.p.h. právě přistěhovalci z Irska, nebo Skotska.

Vlastní svébytnou m.p.h. , která ovlivnila i ostatní svět začala Anglie produkovat až po 2.světové válce. Nejprve to byly orchestry, které hrály tradiční jazz – orch. George Webba, orch.Acker Bilk-clar. Některé z britských souborů spojovaly tradiční jazz s R+B=Chris Barber's (-tb.voc) Jazz Band.

Z okruhu tradičního jazzu vznikla i typicky anglická vlna, která získala širokou odezvu. Zahájil ji banjista Lonnie Donegan v r.1956 nahrávkou Ledbetterovy písně Rock Island Line. Jedná se o SKIFFLE, tedy jednoduchou hudbu, opřenou o lidový, nebo folkový repertoár, hraný s jazzovým beatem na housle, kytary, banja, foukací harmoniku. Skiffle (vizt str.5 Hudba v New Orleans) brzy pominul, ale stal se signálem k aktivnímu muzicirování mládeže.

Rozhodující zvrat v britské hudbě přinesl nástup rocku. Prvním britským rockovým zpěvákem byl Tommy Steel. První desku Rock With The Cavemen natočil r. 1956 a měl vlnu následovníků. Rockové podněty s hlavním proudem populární hudby dobře spojil Cliff Richard. První hit Move It r. 1958. Zpívá dodnes. Jeho doprovodná skupina The Shadows natočila množství instrumentálních skladeb a v 60.letech se stala vzorem i našim kytaristům.

Na zač.60.let se začínaly objevovat v průmyslových centrech kytarové skupiny. A to už byl britský přínos vývoji m.p.h. Mládež okouzlená rockem se sdružovala do obce fanoušků a vznikaly skupiny, které si opatřovaly nákladné aparatury. Vesměs z dělnické a nižší třídy.

Sociologové: lepší hudba, než pouliční gangy. Liverpoolského beatové hnutí se aktivně zúčastnilo 20.000 lidí. Zpočátku skupiny přebíraly americký repertoár, brzo vlastní skladby. První LP Beatles Please, Please Me 1963 obsahuje 8 vlastních a 6 převzatých písní.

První album s názvem „The Rolling Stones“ 1964 má 1 vlastní a 11 převzatých skladeb.

Britské skupiny čerpaly ze dvou hudebních sfér

- 1./ z rocku, který se už asimiloval do hlavního proudu m.p.h. a ztratil tak své ostří z období nástupu= víc melodie. (E.Presley, Everly Brothers, Buddy Holly.)
- 2./ ze zemitější tvorby rockových a R+B umělců (Chuck Berry, Ray Charles)

Do prvního typu se v začátcích orientovali Beatles(vznikli 1960, první nahrávka Love Me Do+ P.S.I Love You 1962) a Hollies (vznikli 1963, hned 2 singly).

Druhou skupinu=hudebníci zaměřeni na R+B - tvořil úzce vymezený okruh nadšenců. Z tohoto okruhu vyšli muzikanti, kteří vytvořili skupiny The Rolling Stones. (Dva členové společně od 1960, od 62 název Rolling Stones). Dále Manfred Mann (1962) Yardbirds(1963).

Velký význam měli kytaristé a zpěváci Alexis Korner+Blues Incorporated(1962) a John Mayall+Bluesbreakers(1963). V prostředí těchto skupin vyrůstala řada sólistů, kteří se později osamostatnili: Eric Clapton-g,voc, John Mc Laughlin-g,p,synt,comp, Ginger Baker dr, a d.

Britská m.p.h. se prosadila v USA a byla napodobována po celém světě. Rozvoj kytarových skupin vynesl do popředí skladatele-písníkáře John Lennon+Paul McCartney=Beatles.

Mick Jagger+Keith Richard=Rolling Stones. Ze skup. The Who vyšel Peter Townshend autor rockové opery Tommy(1969). The Who (společně od 1963, pod svým názvem od 64). Hráli „devastující“ rock = Autodestrukční show(rozbíjení nástrojů, pódia).

V 2.pol. 60.let dochází k dalšímu zkvalitnění (Beatles=LP desky: Revolver 66, Sgt Pepper's Lonely Hearts Club Band 77, písně Yesterday, Michelle a d.). Jako v celém světě tendence k posluchačsky náročnějším typům instrumentální hudby. Využívá se jazzová improvizace. Vznikají skupiny z vynikajících sólistů The Cream 1966-68 = Eric Clapton-g,Jack Bruce bg, Peter „Ginger“ Baker-ds.

The Traffic 1967-Stevie Winwood-voc, keyb, g, Chris Wood-fl,sax, Dave Mason-voc,g,,Jim Capaldi-voc,ds

Souběžně se rozvíjelo Undergroundové hnutí. V hudbě ho představovaly sk., Pink Floyd, Soft Machine a d. Představitelem Folku v Británii je Donovan (Philip Leitch). V hlavním proudu slavili úspěch zpěváci Tom Jones (od1965) Engelbert Humperdinck, (od 1967) sk. Bee Gees(od 1967).

60.léta v ČSR

Éra malých divadel, vznik beatových skupin, české filmové muzikály, vznik festivalů.

Na přelomu 50.a60.let se objevil zájem o starší rytmicky výraznou taneční hudbu. Vznikaly soubory hrající tradiční jazz: Academic Jazz Band z Přerova, Pražský dixieland, Traditional Jazz Studio vedený Pavlem Smetáčkem. S těmito soubory i bouřlivý návrat tance charleston. Zároveň ale i nástup rockové hudby.

Na zakladatelskou skupinu Accord Club navázaly pražské skupiny FAPS(Fakulta architektury a pozemního stavitelství) do r.1962. K předním členům patřil pianista Jiří Brabec a zpěvák Pavel Bobek. Orientace na repertoár Chucka Berryho a Buddy Hollyho. Soubor SPUTNIK(1959-64) =orientace na vlastní repertoár. (Členové Petr Janda, Jan Obermaier, Jiří Stivín, textař Eduard Krečmar a d.) V Poděbradech sk.SAMUEL (Petr Kaplan a Pavel Chrastina). Módní taneční novinka twist (1962-64) vyvolala vznik desítek beatových skupin.

CRAZY BOYS (Miki Volek, Miloš Berka, Lad Štáidl), EP HiFi (Petr Kaplan, Pavel Chrastina,Pavel Sedláček) HELL'S DEVILS (Karel Kahovec, Zdeněk Rytíř) CROSSFIRE (Ladislav Klein, Zdeněk Rytíř, začínal zde Petr Spálený) KOMETY (Radim Hladík, Jiří Kaleš, Jan Obermaier) JUVENTUS (texty Michaela Prostějovského a Pavla Žáka zpívali K.Černoch a Petr Rezek) V Brně SYNKOPY 61 (Petr Směja-g, Pavel Váně-voc,)

Kolem roku 1965 v Praze na 200 beatových skupin, personálně se neustále přelévajících a měnících.

Druhá etapa českého rocku (vlastní repertoár)

Melodické skupiny:MEFISTO (1963- Karel Svoboda, Zdeněk Rytíř, Petr Kaplan, Jaromír Mayer) Ihned stálé angažmá v Laterně magie, od r.1965 angažmá v divadle Rokoko. OLYMPIC (1963 Petr Janda, Pavel Chrastina, Ladislav Klein, J.A.Pacák), Petr Novák + GEORGE AND BEATOVENS (1963).

Třetí etapa českého rocku: Po roce 65 přestal být rock módní záležitostí a prorůstal do m.p.h. Někdejší amatéři z rockových kapel píší písně pro interprety středního proudu.(Karel Svoboda, Zdeněk Rytíř)

Tvrďší zvuk R+B ovlivnil skupiny MATADORS (Radim Hladík, Jan Obermaier, zpěváci Karel Kahovec, Vladimír .Mišík, Viktor Sodoma) FRAMUS FIVE (Michal Prokop), ostravské FLAMINGO (Marie Rottrová, Richard Kovalčík).

Psychedelické scénické efekty s rockem spojovala sk.THE PRIMITIVES GROUP. Vícehlasé vokály interpretovala sk. REBELS(Jiří Korn). Úspěšná písničková produkce sk.APOLLO BEAT (Jan a Petr Spálený). Z mimopražských kapel úspěšní zejména přerovská SYNKOPA (Jaroslav Wykrent, Pavel Novák) a brněnské skupiny VULKÁN a ATLANTIS (sourozenci Hana+Petr Ulrychovi) Folk+Country soubory : SPIRITUÁL KVINTET 1960, RANGERS(PLAVCI) 1964 COUNTRY BEAT JIŘÍHO BRABCE1966, FEŠÁCI 1967 Karel Kryl (Od 1966) a d.

Zázemí nově nastupujícím interpretům dávala malá divadla. Byli zbaveni existenčních starostí. V divadlech byli vedeni širokým okruhem autorů, režisérů, choreografů, i producentů. Divadlem SEMAFOR (Vedoucí osobnosti Jiří Suchý+Jiří Šlitr, orchestr Ferdinanda Havlíka) prošli P.Filipovská, Matuška, Pilarová, Urbánková, Gott, Hegerová, Olympic, sk.Shut Up F.R.Čecha, a mnoho dalších. Do divadla ROKOKO (ředitelem herec a scénárista Darek Vostřel, orchestr Václava Hybše) ze Semaforu přešli Pilarová, Matuška, Štědrý a přišli noví: Kubišová, Vondráčková, Neckář. Písničkové divadlo APOLLO (ředitelem Jiří Štáidl,orchestr Ladislava Štáidla a Apollo Beat Jana Spáleného) vytvořili textař Jiří Štáidl, K.Gott, Lad.Štáidl, ze Semaforu přišli Karel Hála, Yvonne Přenosilová a d.

Festivaly: 60.léta jsou obdobím vzniku festivalů: 1964= Mezinárodní jazzový festival Praha (do r.1972 každoročně, 1966 = festival Bratislavská lyra, 1967 = festival mladých pěveckých talentů v Jihlavě+PORTA v Ústí n.L. /prosinec 1967=I.Čs.beatový festival v Lucerně, 1968= Děčínská kotva .

Ke směrodatným orchestrům Karla Vlacha a Gustava Broma se v roce 1960 připojil Taneční orchestr Čs.rozhlasu založený a vedený Karlem Krautgartnerem, který se věnoval zejména jazzové hudbě. Od r. 1963 s příchodem 2. dirigenta Josefa Vobraby se TOČR stal nejvýznamnějším producentem písničkové výroby.

Muzikály: 1967 Gentlemani (Bohuslav Ondráček-Jan Schneider) Divadlo Karlín.

1968 Filosofská historie (hudba Zdeněk Petr, texty Ivo Fischer, libreto Jaroslav Dietl) Rokoko

Filmové: Konkurs(1964 různé písně rež.M.Forman), Kdyby 1000 klarinetů (1965 Různé písně rež. Ján Roháč) Starci na chmelu 1964 a Dáma na kolejích 1966 (oba :hudba Jiří Bažant, Vlastimil Hála, Jiří Malásek-libreto+texty Vrat.Blažek, režie Ladislav Rychman)

70.léta Populární hudba ve světě

Nástup syntezátorů, Éra „Pop music“, Hvězdy popu.(Jazz viz zvláštní materiál v závěru)

Na poč.70.let americká terminologie zavádí nové označení pro rock, pop a soul = „contemporary music“, zatímco hudba předrockového typu nese označení „middle-of-the road“(MOR=hudba střední cesty). Na počátku 70.let dochází k přeměně tradičního instrumentáře skupin, když druhá kytara je nahrazována syntezátory.

Vývoj populární hudby už neurčuje pouze USA, ale prosazují se interpreti i z GB, Švédska a dalších zemí.

Hard Rock=Forma bělošského rocku, vycházející původně z bílého blues. Zdůraznění rytmické složky a využití rozsáhlých kytarových sol. Přelom 60./70. let ho rozděluje na dva proudy. Budoucí Heavy metal (sk. Who, Yardbirds) a melodičtější rock. (sk.Deep Purple, Uriah Heep)

1./Progresiv rock=termín užívaný pro ambicióznější proudy rockové hudby. Označoval rodící se art rock.

Sk: Moody Blues natáčí s Londýnským symfonickým orchestrem

Yes od 1968 inspirace v nonartificiální hudbě

Brian Eno - objevuje hudbu v intonaci řeči (ála Janáček)

David Bowie využívá pódiové efekty s ohněm, maskou, kostýmy, mlhou

Pink Floyd využívají barevné kouře, promítání filmů, destrukce pódia.Inspirace indickou kulturou a jazzem

Emerson-varhany, Lake-bg, Palmer-ds.spojovali rock+vážnou hudbu. Adaptace Musorgského Kartinek

Sk:Soft Machine GB-1966-76 kombinovala free jazzové improvizace s rockovým podkladem.

Experimentovala s formou a harmonií. Spolupráce s Milesem Davisem a Ornetem Colemanem-as,ts,vi,tp

Sk.Jethro Tull kombinuje staroanglickou hudbu s folkem, jazzem, rockem.

2./Elektronický rock= sk.Tangerine Dream Německo=kosmická hudba

sk.Kraftwerk (Německo) elektronická disco hudba-stylizace robotů.

3./Rocková píseň Elton John-GB, skupina ABBA-Švédsko,

USA-Neil Diamond, John Denver, Michael Jackson od 71 sólově, od 78 hvězda

Diskotéky

Už koncem 60.let vznikaly ve Francii diskotéky, které přišly do módy i v USA a dalších zemích. Základem diskotékové hudby se stal tzv. „Philly sound“.T.j. „černošský soul počátku 70.let typický sladkým pěveckým projevem a bohatými smyčcovými aranžmá. Tvůrci:Kenny Gamble + Leon Huff ve Philadelphii. Strojově netečná rytmika se zdůrazněným basem, opakující jednu melodickou figuru, se syntezátory a smyčci v jednoduchém aranžmá je podkladem k tanci“.

DONNA SUMMER=královna disco. Černá hvězda muzikálu Hair. Rozhodující podíl na jejím úspěchu měl producent Giorgio Moroder. Po úspěchu v Evropě se zaměřili i na USA. Na LP „Donna Summer“ 1982 spolupracují Michael Jackson a Stevie Wonder.

Sk. BONEY M vynikala dokonalým rytmem a soulovým nádechem. Producent Frank Farian sestavil skupinu z rodáků z karibské oblasti žijících v Hamburku. Současně produkoval sk.ERUPTION, která občas fungoval jako doprovodná skupina Boney M.

BEE GEES=Barry a dvojčata Robin a Maurice Gibbové. Narození v Anglii, prosadili se v Austrálii, pak návrat do Anglie, nakonec v USA. 1977 hudba k f.Horečka sobotní noci, 1978 k f. Pomáda.

MUZIKÁLY:

1971 Jesus Christ Superstar (Andrew Lloyd Webber- Tim Rice)

1976 Evita (autoři dtto)

1977 Horečka sobotní noci (hudba Bee Gees)

1978 Pomáda (různé písně - titulní píseň Bee Gees)

REGGAE= Nejvýznačnější druh černošské populární hudby začátku 70.let. Vzniklo prolnutím R+B s jamajskou lidovou taneční hudbou mento.

1.fáze SKA (1961-69)=Základem je R+B, obsahuje ale už houpavý rytmus.

2.fáze Rock Steady (1969-72)=Zpomalené SKA,Typická jsou vokální tria.

3.fáze Reggae (cca 1972-80). Zdůrazňuje roli basové kytary. a obřadní bubnování „burra“. Proniká sem jamajská náboženská filozofie „rasta“(kombinuje prvky judaizmu a křesťanství. Uctívají bývalého etiopského krále Haile Sealsie jako Boha, který vyvede v soudný den všechny černošský lid do Afrika.)

Kolem roku 1974 reggae proniká do Anglie.

Hlavní představitel Bob Marley.V současnosti přežívá hlavně bělošské reggae.

FUNK = Derivát černošského soulu Důraz na baskytaru, často v roli perkusivního nástroje.

Suchý rytmický základ je zpestřován krátkými brejky dechových nástrojů.

Nejtypičtější druh černošské diskotékové hudby 70.let. James Brown=typic.představitel.

70.léta v ČSR

Nástup nových pěveckých hvězd, tvůrčí týmy zpěváků + vznik jejich doprovodných kapel.

Na poč. 70.let byla realizována celá řada opatření k řízení kultury a zejména populární hudby. Byly zrušeny koncem 60.let vzniklé gramofonové společnosti Discant, Ariston, agentury Spirála, Spektrum, Daily Club, Park Centrum, z gramofonové produkce byly vyřazeny politicky nežádoucí tituly a bylo zavedeno ověřování textů písní z hlediska politicko ideového obsahu.

Interpreti se museli podrobit rekvalifikačním zkouškám, kde byli kromě odbornosti zkoušeni i z politického dění.

Popularitu si dále držel folkový soubor Spirituál kvintet (od 1960 původně zaměřený na interpretaci spirituálů). Roku 74 k němu přešli Jan a František Nedvědovi, kteří začali uplatňovat vlastní tvorbu folkových balad. Koncem 70.let soubor interpretoval písně z doby národního obrození. LP „Saužení lásky“. Další folkové soubory: „Český skiffle“ Jiřího Traxlera, „C+K Vocal“ (vedený Ladislavem Kantorem), sk. „Marsyas“ (Zuzana Michnová). Ostravský soubor „Bukanýři“. Domácí folklór v moderním folkovém pojetí interpretovali českobudějovíčtí „Minnesengři“. Mezi přední folkové písničkáře se vypracovaly dvojice- Miroslav Paleček + Michael Janík, Jan Burian+Jiří Dědeček.

Sólisté: Dagmar Andrtová-Voňková, Zdena Lorencová, Vladimír Merta, Petr Lutka a d.

Soubory musely z politických důvodů měnit svá anglická jména na české názvy. (Flamingo/Plameňáci atd.)

Velkou popularitu si udržovali C+W soubory Rangers/Plavci, Greenhorns/Zelenáči. Velmi populární i Country Beat Jiřího Brabce, Fešáci, KTO = (Kamarádi táborových ohňů) a d.

Ze sólistů Michal Tučný, Pavel Bobek (od R&R přešel ke C+W), Miroslav Hoffmann, Ladislav Vodička a d.

Ke zpěvačkám známým už z 60.let přibýly: Marie Rottrová, Petra Černocká, Jitka Molavcová, Petra Janů, Jitka Zelenková, sestry Martha a Tena Elefteriadu, Hana Ulrychová. Noví zpěváci: Pavel Bartoň, Karel Zich, Bob Frídl, Lešek Semelka, Jiří Schellinger, Petr Spálený, Aleš Ulm, Jiří Štědroň.

K existujícím Big Bandům se r. 1973 připojil Orchester Čs. televize řízený Václavem Zahradníkem a Mirko Krebsem. V nahrávacích studiích Čs. rozhlasu se nejprve orchestrálkami a poté i písničkami prosadil Banjo Band Ivana Mládka.

1974 první koncert Pražského Big Bandu (Milan Svoboda-dir., Bohuslav Volf, Michal Gera, Jiří Stivín)

Zpěváci opouštějí zázemí, které jim v 60.letech tvořila divadla a vydávají se na samostatnou dráhu. Každý významnější zpěvák má svou doprovodnou kapelu. Kapelník je často i tvůrcem repertoáru sólisty. (Gott=Orchester Lad. Štaidla. Petra Černocká=sk.Zdeňka Merty, Marie Rottrová=Flamingo/Plameňáci, Hana Zagorová=orchestr Karla Vágnera.).

Rockovou hudbu reprezentují sk.Olympic, Modrý efekt(Radim Hladík) sk.Shut Up (F.R.Čecha), ETC(Vl.Mišíka) Katapult aj.

Náročnější formu rockové hudby interpretují Jazz Q Martina Kratochvíla-klávesy,

sk. Energit Luboše Andršta-g + Emil Viklický, nebo Milan Svoboda Keyb., sk.Impuls(Michal Gera-tp)

Vzniká řada nahrávek orchestrální hudby: Taneční orchestr Čs. rozhlasu, Ostravský rozhlasový orchestr, Rozhlasový orchestr Studio Brno, Banjo Band Ivana Mládka. Často vznikaly orchestrálky v tzv. „Party soundu“= v současnosti používaný název „Easy Listening“: Jiří Malásek a jeho Romantický klavír, nahrávky saxofonisty Felixe Slováčka. LP desky klavíristy Rudolfa Rokla, trumpetisty Václav Týfy a d.

80.LÉTA. Populární hudba ve světě.

HEAVY METAL = jednotvárný řinčivý rytmický základ, agresivní kytarová hra, využívající všech dostupných elektronických doplňků. Základním prvkem heavy metalu je expresivita a přesvědčivost projevu.

- 1./Speed Metal = vyhýbá se vícehlasu+klávesám.Přednost dává rychlým punkovým písním.(Motorhead-GB)
- 2./Black Metal =rozsáhlé pomalé písně, větší důraz na kytaristu než zpěváka. Klávesy jen výjimečně. Témata horroru,keltské mystiky. (Black Sabbath-GB, Blue Öyster Cult-US)
- 3./Trash Metal = agresivní hudba. Uzavřený svět dětství, primitivismus.(sk.Megadeth)

NEOROCK = snaha o revival garážové psychedelie 60.let s prvky folku Překrývá se s názvy Paisley Underground a psychedelický revival. Skupiny R.E.M(81 US), The Replacements(US) navázali na The Byrds(64 US) + Velvet Underground(66US)

ELEKTROFUNK = tak jako ve 20.letech, i v letech 80.snaha odtančit od problémů.

- 1./Hip-hop = Souhrnný název pro New Yorkskou lidovou hudební kulturu 80.let. Rap + Break Dance+grafitti
- 2./Rap = NY diskotekový styl 80.let.Recitace do tvrdého funkového základu. Součástí Rapu je technika:
- 3./Scratching = škrábání desek
- 4./House music=míchání funkových nahrávek na automatické bicí. DJ do rytmu jen deformovaný hlas

NOVÁ VLNA (Josef Vlček:) = souhrnný název pro konglomerát rockových stylů 1976-85. Sem patří :

- 1./ Pub rock= hospodská hudba na bázi R+B a R&R. Jednoduchá, srozumitelná taneční hudba.
- 2./ Punk (rock) Všeobecný termín označující „neprofesionální“ rockovou hudbu mládeže.
= agresivní rock pro mladé. Opovrhuje filosofií hippies(=květinové hnutí) je okouzlen ošklivostí ulice.
Minimální hudební vzdělání, sdělení převažuje nad technickým provedením.
Na něj navazující protiklad v podobě stylu
New Romance
- 3./Fúze punku s dalšími styly = s reggae, jazzem, umělé hudbou.
- 4./Komeracionalizace nové vlny v podobě videopopu (video clipy = Michael Jackson, Madona)
- 5./Proudy proti komerci =
Hardcore = kontrbatý, agresivní styl začínajících amatérských kapel. Snaha šokovat hudbou i scénou.
Oi Oi = skinheadský rock. Snaha provokovat ke konfliktům. Pravicová orientace=fašismus,rasismus.

FOLK

Kromě starých interpretů (Dylan, Baezová, Springsteen) se objevují nové hvězdy.

Laurie Andersenová –N.Y.,

Joan Armatrading v GB (z karibiku, navazující na jamajské kořeny)

Kate Bush GB – multiinstrumentalistka vi,pi, všestranně nadaná, i tanec.

Suzane Vega US z Portorika

Černá Tracy Chapman US

MUZIKAŁY:

1981 Cats (Andrew Lloyd Webber- Thomas Stearns Eliot, T.Nun)

1984 Starlight Expres (-„- - R.Stilgoe)

1986 Fantom opery (-„- - Tim Rice)

AFROPOP 80.let=střet domácích folklorních tradic se západní hudební kulturou. Provozuje se ve velkoměstských klubech afrických států.

Ju-Ju = Nigerie – je založen na více sólových kytarách (často i havajská)+ perkuse+tam-tamy..

Soukous = frankofonní Afrika. Důraz na kytary zpíváno v domorodém jazyce.

Spontánní tance, africká tradice zvolání+odpověď.

Highlife = Ghana. Akustické kytary, dechové nástroje,perkuse i Hammond varhany.Prvky swingu a calypsa..

Makossa = Kamerun. Diskotekový rytmus obohacený jazzem.

Kromě folku založeném na angloamerické hudbě objevuje se stále častěji

ETNICKÁ HUDBA, která pramení v místních folklorních projevech, ale její prezentace má rysy populární hudby. (Čechomor, Ida Kellarová, Věra Bílá, cimbalistka Zuzana Lapčíková + pianista Emil Viklický)

WORLD MUSIC = pronikání neanglické lidové hudby na britský trh. Pop, rock, Afrika, Japonsko a d.

NEW AGE = meditativní hudba = uvolnění. Různé žánry:pop, jazz, umělé hudba. Klidná atmosféra s různorodou instrumentací.

Hráno na syntezátory, flétny, tibetské mísy, často akustické nástroje:angl.roh,kytara, fl. a d.

Konsonance!!!, Nevýrazná melodie, plochy hudby, držené akordy.

Historie vzniku muzikálu –hlavní vývojová období.

Muzikál je současným mluveným, zpívaným a tančným divadlem, podobně jako před ním opereta a ještě předtím singspiel.

Vznik m. je spjat s hudebně dramatickou kulturou USA a jeho Broadwaye. V Americe se termínu muzikál užívá v širším významu. Zařazují sem celé hudební divadlo, tj. i operetu a revue, kromě opery a baletu. I když opereta je tam považována za evropský import, existuje i její americká podoba v dílech Victora Herberta (1859-1924) Opereta Sweetheart 1913. Dalšími tvůrci americké operety jsou Sigmund Romberg (The Student In Heidelberg 1924) Rudolf Friml The Firefly-Světluška 1912, Rose Marie 1924 Král tuláků 1925.

Kořeny muzikálu sahají k domácím formám divadelní zábavy:

1./ Minstrel show=kabarety, ve kterých se bílí herci nalíčili za černochoy a parodovali jejich chování,tance, hudbu
2./ Extravaganza(výstřednost)=podobná našemu cirkusu/varieté, ale po americku=Big Show. S akrobaty, tanečníky, drezurou zvířat, ale také s přestřelkami cowboyů. John Ph.Sousa pro ně komponoval B. Goodman v nich hrál.

3./ Burleska- z té převzal muzikál sklon k satíře a kritice sociálních problémů. Skončila kritikou militarismu, národnostních a rasových citlivostí (West Side Story= nesnášenlivost Američanů/Portorikánců, The Finian's Rainbow= rasová otázka.

4./Vaudeville - se nejvíc podobá našemu kabaretu. Šantánově variétní typ.

5./Revue =přehlídka. Je směsí úchvatných čísel bez velké dějové souvislosti. Nutná účast „Girls“ =krásné dívky v dokonalé,ale nenáročné choreografii.Tvůrci revue byli Florence Ziegfeld (1862-1932) a George Michael Cohen=Vynálezce Flag routine=gradace písně ve všeobecný tanec s americkou vlajkou.

20.léta jsou ve znamení revue, která byla počátkem ryze amerického hudebního divadla.

S příchodem krize příklon k sociální realitě a jejím konfliktům. Výsledkem tohoto směřování revue je vznik muzikálu.

I.období (1927-1943) Za první muzikál je považován Show Boat-Lod' komediantů Jerome Kerna a libretisty Oscara Hammersteina II podle románu Edny Ferberové. (1927) Kern byl první, kdo skoncoval v americké hudbě s evropskou tradicí. První období muzikálového vývoje započatého Lodí komediantů končí prací stejného libretisty Hammersteina II,„Oklahoma“ 1943, které je počátkem období druhého.

II.období (1943-1960) Druhé období předznamenává první společné dílo Richarda.Rodgerse a O.Hammersteina Oklahoma a je zhruba ukončeno jejich posledním muzikálem The Sound Of Music (1959) Rodgers s Hammersteinem otevřeli americkému divadlu cestu k opeře a lidovému hudebnímu dramatu. Ve 2.období se muzikál vyvíjí směrem ke zpěvohře., což naznačoval už Gershwin svou Porgy a Bess(1935) a dále Hammerstein svou adaptací Bizetovy Carmen v Carmen Jones(1943)

V této etapě dospěl muzikál do podoby integrovaného hudebně dramatického díla. Námětově je tak pestrý, jak opereta ani nikdy nechtěla být. „South Pacific“ je situován do Tichomoří ve 2.světové válce a chybí mu Happy End. Na konci tohoto období začal mít muzikál celosvětový ohlas. My Fair Lady(1956 Frédéric Loewe-Alan Jay Lerner)West Side Story (1957 Leonard Bernstein, texty Stephen Sondheim idea a choreografie Jerome Robins).

III.období počátek muzikálu jako formy univerzální, světové. Zdomácněl v divadelní kultuře mnoha národů

Vznikají muzikály humanistických aspirací: Šumař na střeše(1964 a:Jerry Bock,libreto.Joeph Stein), Muž z La Mancha (1965 Mitch Leigh-libreto Dale Wasserman), Cabaret (1966 John Kander-texty Fred Ebb). Vznikají rockové muzikály Hair (1968 a:Galt Mc Dermot, libr. Jerome Ragni+James Rado),ale úspěch i tradiční m.p.h. muzikál Hello Dolly“(a:Jerry Herman, t.Michael Stewart). Na americkou školu navázal anglický autor Andrew Lloyd Webber (nar.1948) svou rockovou operou Jesssus Christ Superstar (1970LP,1971 divadlo), Evita(1978) Kočky (1981)

Český muzikál můžeme sledovat ve třech vývojových etapách:

1./ politický muzikál Osvobozeného divadla 1927-1938

2./ Ojedinelé pokusy poválečné etapy. Původní rozhlasová komedie Zdeňka Petra a Vladimír Dvořáka

„100 dukátů za Juana“ (1953) později přenesená i na divadlo.

3./ Skutečný vývoj českého muzikálu začíná až v 60.letech.

Semafor Šlitr+Suchý: Člověk z půdy 1959, Jonáš a Tingl-tangl 1962Dobře placená procházka 1965

Ferd. Havlík-J.Suchý: Kytice 1972 Divadlo Rokoko: Zdeněk Petr-Jaroslav Dietl, texty Ivo Fischer: Filosofská historie 1968 Zdeněk Petr-Ivo Fischer: Pan Pickwik 1970 Divadlo Karlín: Bohuslav Ondráček-Jan Schneider: Gentlemani, Jindřich Brabec-Vítězslav Nezval: Manon Lescaut, Václav Zahradník-Pavel Vrba: Mazlíci 1974

Nejnovější muzikály	Karel Svoboda-Zdeněk Borovec	Dracula + Hrabě Monte Christo+Golem
	Daniel Landa	Krysař+Touha
	Janek Ledecký	Hamlet
	Ondřej Soukup-G.Osvaldová	Johanka z Arcu+Elixír života (scénář Jefim Fištejn
	Michal David	Kleopatra + Tři mušketýři+Angelika+Kat mydlář

HISTORIE JAZZU

HUDBA NEW ORLEANSU

- 1892 Tuxedo Marching Band=Pochodový jazz=nejstarší éra instrumentálního jazzu.
- 1893 Přibýlo hraní k tanci. Trumpetista Buddy Bolden=otec jazzu. (Obsazení orchestrů: cl,co,tb,p,bjo,b,ds)
- 1897 V New Orleans založena zábavní čtvrt' Storyville
- 1899 Vyšly tiskem první ragtimy Scotta Joplina
- 1912 Vycházejí tiskem první bluesové skladby
- 1915 V Chicagu vznikají první bělošské dixielandové skupiny
- 1917 V lednu bělošský Original Dixieland Jazz Band získal angažmá v New Yorku v Reisenweberově restauraci. 24.2. nahrává první gramofonové desky v historii jazzu.
- 1917 listopadu uzavřen Storyville. Kapely nasedají na parníky a stěhují se dále na sever. Zejména do Chicaga. Pod vlivem neworléanského jazzu zakládali místní hudebníci převážně z řad bělošských studentů první jazzové kapely. Kolektivní improvizace příznačná pro jazz ztrácela na významu a větší důležitost byla kladena na psaná aranžmá s místem pro improvizujícího sólistu. Výrazové těžiště se přesunulo do sólových chorusů jednotlivých hráčů.

- 20.léta CHICAGSKÝ STYL Bix Beiderbeckův-pi,co+The Wolverine Orchestra,
Midway Ballroom Dance Orchestra
Austin High School Gang
- NEW YORK o.Fletcher Hendersona-pi,co
Duke Ellingtona-pi
Mc Kinney's Cotton Pickers
- Rozšířením orch,(Např.3 tp,tb,3 cl,p,bjo, tuba, ds.u Hendersona) nabývala postupně rozhodující vliv na rozvoj jazzu aranžérská technika. To pak vyvrcholilo v orchestrálním pojetí swing music.
- Zároveň éra klasického blues + boogie-woogie.
- 1934 SWING bílí o:Benny Goodman-cl , bří Dorseyů, Casa Loma orchestra
- 1937 o:Glenna Millera-tb,comp,lead.

Po 1940 revivalistické období=snaha o objevení zapomenutých čistých pramenů jazzu.
Návrat veteránů z N.Orleansu do studií. Mezi mladými hudebníky nebyl o tuto hudbu zájem.

- 1945 BOP: Charlie Parker-as, Dizzy Gillespie-tp, Thelonious Monk-pi
 - 1947 PROGRESSIVE JAZZ orch. Stana Kentona-pi,comp,leader, orch.Woody-ho Hermana-cl,as
- Až do 40.let je Jazz zábavnou hudbou. Hrál se k tanci a poslechu, měl miliony posluchačů ať už v kavárnách, barech, na koncertních pódii, či prostřednictvím rozhlasového vysílání. Proto je charakteristika a dějiny jednotlivých vývojových etap do té doby sledována současně s dějinami populární hudby. Od 40.let a nástupu bopu a progresivního jazzu hovoříme o „moderním jazzu“.Ten si kladl vyšší umělecké cíle, šel k větší náročnosti instrumentální i kompoziční, ale tím ztrácel širokou posluchačskou základnu. Přechodným obdobím mezi tzv. klasickým(tradičním) a moderním jazzem byla éra swing music. Od přelomu 40.a 50. let tedy v předmětu DPJ sledujeme jazz jako samostatnou hudební kategorii.

- 40./50. léta COOL JAZZ(dále c.j.) reagoval na expresivní charakter bopu intelektuální střízlivostí.
- Historie: Souběžně s obdobím bopové konjunktury se začaly uplatňovat snahy o zcela jiný projev.
- Vzorovým modelem byla tvorba Lestera Younga-ts,cl,comp,leader, od něhož pochází chladný tón bez vibrata.

Melodie : Opět zdůraznění diatoniky, rozsah melodie menší, převládají sekundové a terciové kroky. Snaha o tématickou celistvost. Rozvíjení tématu pomocí sekvencových řetězců, nebo variační techniky evropské hudby. Ve skupině Moder Jazz Quartet byla uplatňována zjednodušená fugová forma a polyfonní vedení hlasů.

Byly potlačovány dynamické rozdíly. Převažuje mezzoforte+plynulé frázování. Negace Hot intonace.

Harmonie: Dochází k dalšímu oslabení funkčního harmonického cítění. Mimotonální dominanty zastupují funkci tonálních dominantních akordů. Dochází k polyharmonickému prolínání akordů.

Rytmus:Žádné velké změny. Ostinátní zvuk přečnávajícího činelu, přerušovaný občasnými breaky na malý buben a kotle. Snaha o melodické pojetí hry na bicí.

Lester Young -t.s.,cl.- chladný tón bez vibrata nazvaný Lester sound
Claude Thornhill orch-arr.Gill Evans
Gerry Mulligan -bs,arr,comp
Miles Davis -tpt+Capitol Band
John Lewis – pi + Modern Jazz Quartet
Kvinteto George Shearinga-pi

1.pol.50.let WEST COAST JAZZ (dále jen w.c.j.=jazz západního pobřeží)

1./ modifikovaný tvar cool jazzu rozšířený v 1.polovině 50.let

2./ v širším smyslu označení pro kalifornský jazz vůbec.

Historie: Střediskem w.c.j. se od 1951 stal klub Lighthouse v Los Angeles. Důležité osobnosti:

Shorty Rogers –(tp,arr,comp)se svým orch. 1951 první nahrávky ranného w.c.j.

Kvarteto Dave Brubecka-pi 1951

Combo Gerry Mulligana (bs,arr,comp.) 1952

Melodie: Převažuje kantilénový typ vesměs diatonických melodií s přehledným rytmickým členěním. Chromatické tóny se vyskytují zřídka. Redukce expresivity, úbytek intervalových skoků, přednes zdůrazňuje portamento.

Harmonie: Jemné spoje, potlačují se disonantní souzvuky. Nedochází k prudkému harmonickému pohybu, plynulá posloupnost harmonií. Harmonická střídmost.

Tvorba tónu a instrumentář: z cool jazzu převzat rovný, kultivovaný tón, blíží se ideálům evropské hudby. Uplatnění našly i flétna, hoboje, anglický roh, fagot, violoncello, harfa.

U nás soubor Karla Krautgartnera 1956-60

Studio 5 = Karel Velebný-ts,vibes, Jan Konopásek-bs, Vl.Tomek-g, Luděk Hulan-b,

Ivan Dominák-ds

Konec 1.pol.50.let HARD BOP

Tvrký bop, expresivní, původně výhradně černošský styl, který navazuje na ideje bopu se zvláštním důrazem na spontánnost a afroamerické tradice. Vznikl na východním pobřeží, jako reakce na west coast jazz. (Používají se i názvy East Coast Jazz, nebo neobop)

Historie: V letech 1953-4 se v NYC scházela skupina mladých černošských hudebníků, kteří na sessions hráli v duchu odkazu Charlie Parkera. Oproti koncertantnímu akademismu west coastu kladli do popředí znovu jednoduché unisono a improvizaci.

Melodika: se utvářela pod vlivem bopu. Dlouhé sledy osminových not, intervalové skoky, časté využívání neakordických tónů. Ornamentální zdobení melodické linky.

Harmonie: důraz na alterované akordy a polytonalitu. Jako v bopu časté využívání chromatických akordových sledů.

Rytmus: opět zdůrazněn spontánní drive. Uplatňovány polyrytmické postupy afrických kořenů jazzu.

Kvarteto Horace Silvera-pi

s ním M.Davis-tp, Ch.Parker-as., Art Blakey-ds

Combo Jazz Messengers 1955 založili Art Blakey ds,+ Horace Silver-pi

Další členové: H.Mobley-bs, Kenny Dorham-tp,D.Watkins-b.

Kvinteto Clifforda Browna-tp s Max Roachem-ds

Další členové: Teddy Edwards-ts, Carl Perkins-p, George Bledsoe-b

Kvinteto brá Adderlyů (Julian „Cannonball“ Adderley-as,ss,Nat Adderley –tp,co

Combo Sonny Rolinse-ts

Dočasně i kvinteto Milese Davise-tp (56-59) John Coltrane-ts,ss, R.Garland, Paul

Chambers-b, Philly Joe Jones-ds

Ovlivnilo i vznik souborů v Evropě. U nás koncem 50.let East Coast Studio Laca Décziho-tp

a začátkem 60.let kvarteto Laco Gerhardta-p,cl.comp.leader

50./60.léta TŘETÍ PROUD

snaha o syntézu jazzu s kompoziční technikou současné artificiální hudby. Na rozdíl od minulosti (Ellington, Kenton) se tentokrát připojili i skladatelé z oblasti hudby artificiální. Např.

Gunther Schuller-amer.skladatel,hráč na cor. Hudební publicista

1959 Concertino for Jazz Quartet+Orch,

1960 Jazz Abstraction

John Lewis-pi-vedoucí Modern Jazz Quartetu . Spojení jazzu a vážné hudby.

Dave Brubeck-pi nahrál skladbu svého bratra Howarda „Dialog For Jazz

Combo And Symphony Orchestra „ N.Y. Symphony Orch.dir .L. Bernstein

Pavel Blatný-comp. 1960 „Per orchestra syntetická“=SHQ+Komorní harmonie

1966 Koncert pro jazzový orch, a mnoho dalších

Alexej Fried Jazzový koncert pro klarinet a big band (Nahr.F.Slováček+G.Brom)

FREE JAZZ

=volný, svobodný jazz. Souhrnný pojem. Užívá se i dalších názvů: Abstract jazz, new jazz, new thing, new wave, dnes i avantgardní jazz

Melodika: je ve free jazzu značně individuální. Mizí tradiční pojem nástrojové virtuozity a nastupuje požadavek vytváření nové zvukové aktivity i mimo tónový systém. Zvuk se rozšiřuje o disonující okruhy až k deformovaným zvukům.

Harmonie: rozkládá harmonický systém, je ve většině skladeb neurčená. Vzniká směsice různých melodických pásem.

Rytmus: free jazz upouští od ostinátního doprovodu. Používá se accelerando a ritardando, náhlé tempové změny.

kvarteto a trio Ornetta Colemanas-as,ts,vi,tp,

John Coltrane-ts,ss,

Archie Shepp-ts.

70.léta Pokračuje FREE JAZZ

Ornett Coleman formuloval v 70.letech svou „harmonodickou koncepci“= zrovnoprávnění všech tónů chromatické stupnice a v jejich schopnosti stávat se krátkodobě tonálními centry ve vazbě na rytmický drive a výstavbu formy melodie. Jeho nepřetržitá melodie však není vázána ani na funkční harmonii, ani na modální systém.

V 70.letech čerpá jazz z každé módní vlny. Z rocku přebírá především elektrické nástroje a přehledné členění základního metra. Rock zase stále víc směřuje k improvizovaným plochám. Označení takto vzniklé hudby není jednotné a používá se

FUSION MUSIC = hudba, která splynula, ale také crossover (křížení), nebo elektrický jazz.

Rozhodujícím podnětem se stalo album Milese Davise-tp, comp, leader Beatches Brew(Čubčí lektvar) Fusion music hráli muzikanti, kteří prošli formacemi Milese Davise

Weather Report (Zpráva o počasí 1971-cca85) Joe Zawinul (vídeňák) hrál i Miroslav Vitouš-cb. 11 alb, vyniká 4. Mysterious Traveller (Tajemný poutník) a 1974

7. Heavy Weather (Obtížné počasí) 1977

John Mc Laughlin-g. (*1942 v GB, od 69. žije v USA od 1971 soubor Mahavishnu.

Soubor zahrnoval podněty jazzu, rocku, vážné hudby + indické hudby.

Hrál zde i Jan Hammer keyb.

LP The Inner Mounting Flame (Stoupající vnitřní plamen) 1972

Birds Of Fire (Ohniví ptáci) 1973

Between Nothingness and Eternity (Mezi nicotou a věčností)=záznam koncertu 1973

Po rozpuštění sestavy hrál s houslistou Jean Luc Pontym a s ním a Londýnským symfonickým orchestrem nahrál LP „Apocalypse“ 1976,

Inner Worlds (Vnitřní světy) 1976

Roku 1978 se vrátil k jazzrocku a spolupracoval s Carlosem Santanou-g.voc,comp a s

Chickem Coreou (1941 US) comp-keyb. Z podnětu Milese Davise začal hrát na el. piano

Zakladatel souboru Return To Forever (Návrat navždy) 1972, kde spolupracoval s brazilskou zpěvačkou Florou Purimovou a s Al Di Meolou-g (1955 New Jersey), který vycházel z latinskoamerické hudby poetické nálady v kombinaci s jazzem a rockem.

LP No Mystery (Žádná záhada) 1975

LP Romantic Warrior (Romantický válečník) 1976

Koncem 70.let hrál Chick Corea víc na akustický klavír. (Dueta pro 2 křídla s Herbie Hancockem a vibrafonistou Garry Burtonem) 1979. A „Trio Music“ z roku 1982 s cb.Miroslavem Vitoušem a Royem Hynesem.

1.polovina 70.let FUNKY JAZZ = černošský jazz vycházející z Funky stylu, který se svou jednoduchostí přibližoval disco-stylu. Provozoval ho zejména další Davisův spolupracovník

Herbie Hancock-pi,synt,comp 1940 US černý

LP Head Hunters (Lovci lebek) 1973 získala zlatou desku a stala se nejúspěšnější jazzovou nahrávkou v dosavadní historii. Je autorem hudby k filmu Zvětšenina

LP Sunlight (Sluneční svit) 1978

LP Funk Up 1979

LP Future Shock 1983

Keith Jarrett –pi,ss, comp (1945 USA) Zázračné dítě. Hrál od 3 let. Od 1970 nahrával

s M.Davisem. Dokázal, že improvizace nemusí spočívat jen na beatové pulsaci a afroamerickém estetickém kodexu. Využívá romantickou a impresionistickou klavírní sazbu i téměř ragtimové piano s notnou dávkou virtuozity.

LP Sun Bear Concert (Koncert slunečního medvěda)= deseti deskový komplet z jeho improvizovaných 5 japonských koncertů 1976.

Při výstavbě improvizací využívá tradičních poznatků výstavby věty evropské vážné hudby.

SYNTÉZA JAZZU, AVANTGARDNÍCH PROJEVŮ, EXOTICKÝCH PODNĚTŮ A VÁŽNÉ HUDBY

Carla Bleyová-comp,arr,keyb,voc, ts, leader *1938 USA Nahrává s 10 členným souborem a stále využívá lesního rohu a tuby.

Opera: Escalator Over The Hill. 1972 Podílelo se mnoho jazz.a rock.muzikantů

Koncert „3/4 For Piano And Orchestra“ 1974 premiérovala sama,

na LP nahrál Keith Jarrett+ N.Y.St.Paul Chamber Orch.

Suita „Musique Mecanique“ z r.1978 využívá mechanické opakování hudebních, automatofonů, přeskokování drážek, pomalých rozjezdů atd. (Vzpomeňme na hip-hop a house music.)

- BIG BANDY** jsou v 70.letech opět v popředí zájmu. Ke špičkovým patřily Thada Jonese tp.– vznikl 1965, navázal na podněty Ellingtona a Basie-ho, se kterými 9 let hrál. Rozvíjel podněty cool jazzu. Po roce 1978 se vedení ujal bicista Mel Lewis *1929, který s ním nahrál LP Natural (Přirozeně). 1. digitální nahrávka Big Bandu v historii.
- Toshiko Akiyoshi (*1972 Japonsko) pi, comp, leader. 16 členný orchestr vznikl 1972 Vede se svým manželem Lwem Tabakinem ts,fl. První úspěšná žena v oblasti jazzového arr a kompozice. Využívá japonské hudební inspirace.
- 80.léta K výrazným inovacím nedošlo - Fúze jazzu, rocku a popu.
Částečný návrat k akustickým nástrojům. Snaha o komunikativnost a srozumitelnost.
- Sting – 1985 natáčí desku „The Dream Of Blue Turtles“. Populární písně s jazzově znějícím combem. Jeho soubor Blue Turtles Band-členem i Wynton Marsalis.
- Sade (Adu) z Nigérie *1959 se r.1963 s rodiči(matka je Angličanka) stěhuje do GB.
Skloubila Jazz, Funk a R+B. 1985 Grammy jako nejlepší nový umělec.
- Carmel = skupina hraje Pop-soul Carmel Mc Courtová-zpěv, stále obsazení jen bicí a basa.
- Sun Ra= orch.Původně bop+orient.hudba, později avantgardní jazz. V 1.polovině 80.let holdoval kolektivní improvizaci+jevištní show.
(Filmové projekce,světla, choreografie)
- Miles Davis- 1981album „The Man With The Horn“.
1985 album „TUTU“ .
- 90.léta Courtney Pine – britský hráč na ss, ts, fl, basklarinet. Kombinuje jazz a hip-hop.
Koncertů se zúčastňuje discjockey, který ve skladbách používá scratching.
1990 album Closer To Home, ve kterých se Courtney Pine vrací ke svým jamajským kořenům. Při koncertech používá show, aby pobavil lidi.
Jeho alba bodovala v britské TOP 40 i v USA. Na základě těchto úspěchů nahrával v USA s americkými muzikanty.
- James Morrison – Austrálie. Multiinstrumentalista. V USA nahrál LP, kde si sám natočil Playbackovou technikou všechny nástroje Big Bandu.

Vysvětlivky:

acc.	akordeon
arr.	aranžér, aranžmá
as.	altsaxofon
bg.	baskytara
bs.	barytonsaxofon
b.	(bass) kontrabas
bjo.	banjo
cl.	(clarinet)klarinet
co	(cornet)kornet
comp.	(composer) skladatel
C & W	country and western
ds.	(drums) bicí
fl.	flétna
fr.horn	(french horn) lesní roh
g.	(guitar) kytara
harm.	foukací harmonika
keyb	(keyboards) klávesové nástroje
lead	(leader) vedoucí
org	(organ) varhany
orch.	orchestr
p	piano
R&B	rhythm and blues
R&R	rock and roll
ss	soprán saxofon
tb.	(trombone) pozoun
tp.	(trumpet) trubka
ts.	tenorsaxofon
vcl.	violoncello
vi.	(violine) housle
vibes.	vibrafon